

Fredagen den 22 april
Kl. 10.00

*Om övervakningen av
palestinska flyktingar*

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 14 innevarande månad.

2 § Svar på fråga 1987/88:400 om övervakningen av palestinska flyktingar

Anf. 1 Justitieminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Jörn Svensson har frågat mig vilka instruktioner säkerhetspolisen har vad gäller övervakningen av palestinska flyktingar i Sverige.

Säkerhetspolisen svarar för polisverksamheten rörande brott mot rikets säkerhet. Till arbetsuppgifterna hör framför allt att bekämpa olika former av spioneri och terrorism och andra inre och yttre hot mot vårt demokratiska statskick. Säkerhetspolisens verksamhet bedrivs utan någon detaljstyrning från regeringens sida. Detta gäller också i det avseende som Jörn Svenssons fråga tar sikte på.

Enligt vad jag har erfarit har säkerhetspolisen inte haft någon särskild övervakning vid den demonstration som Jörn Svensson syftar på och inte heller tagit några fotografier vid tillfället.

Anf. 2 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag får väl tacka för svaret, även om jag tycker att det är ganska fräckt att man i riksdagens kammare kan stå och förneka det som alla människor som var på platsen vet. Om regeringen inte har förmåga att styra säpo är det hög tid att den skaffar sig en sådan förmåga, eftersom beroendet av det mygleri som förekommer inom denna konspiratoriska och hemliga organisation i statsapparaten börjar bli litet för uppseendeväckande, vilket kan återverka på regeringens anseende.

Det är inte bara vid detta tillfälle som man upprörs över vad som sker. Jag har själv i polisens arkiv sett fotografier av demonstrationer där fotograferandets bakgrund inte har varit att man har velat efterspana personer som har varit misstänkta för brott eller förberedelse till brott. Det har i stället handlat om att skaffa sig en bild av dessa personers rörelsemönster – att de har varit på vissa platser – och få reda på deras identitet. När man vet vad som har förekommit vid vissa förhör i utlänningsärenden, råder det inget tvivel om att det i vissa fall finns ett samband mellan å ena sidan den sortens fotograferingsverksamhet och identifieringsverksamhet och å andra sidan de frågor

som ställs vid sådana förhör. Det är nämligen uppenbart att frågorna vid sådana förhör i vissa fall när det gäller palestinier har emanerat direkt från den israeliska säkerhetstjänsten. Jag tycker inte att regeringen i denna tid skall vara så likgiltig när det gäller säpos samband med den israeliska säkerhetstjänsten, eftersom regeringen i längden ändå inte kan förneka och dölja det som sker. Det är stötande ting, och det borde vara regeringens plikt att ingripa mot säpos maktmissbruk.

Anf. 3 Justitieminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Det är mycket hårda ord som Jörn Svensson tar till. Han beskyller mig bl. a. för att stå här och ljuga. Jag vill tala om att jag inte gör det.

Såvitt jag har tolkat Jörn Svensson rätt gäller den demonstration som han avsåg i sin fråga en demonstration i Östersund. Det är en demonstration som har varit föremål för prövning av riksdagens ombudsman, JO. Vid denna demonstration togs fotografier, men inte av säkerhetspolisen. Det togs fotografier av en kriminalpolis som var ute på annat uppdrag och för det uppdraget hade med sig en kamera.

Jörn Svensson må inte tro på de försäkringar som den här polismannen och hans kolleger har gjort. Jag gör det, och riksdagens ombudsman gör det.

Sedan är det en helt annan sak att det är viktigt att vi har en ordentlig demokratisk insyn och kontroll i säkerhetspolisens verksamhet. Det är för att försäkra oss om att den fungerar på ett sätt som står i överensstämmelse med vad riksdag och regering anser vara rimligt som vi har tillsatt den särskilda utredning som Carl Lidbom leder, en utredning som när det gäller just säkerhetspolisens arbete skall vara klar till sommaren. Då kan vi få ytterligare underlag för att vidta åtgärder, om det behövs, för att skärpa och stärka den demokratiska insynen och kontrollen. Just dessa direktiv har den här utredningen fått.

Anf. 4 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag tycker att det är litet ovärdigt att vi skall behöva leka kurragömma på detta sätt. Det är väl ändå uppenbart vad som har skett. Den fotografering vi talar om har inte skett för nöjes skull eller av politiskt intresse. Jag kan vid tillfälle visa Anna-Greta Leijon på andra fotograferingsincidenter, där sambandet är betydligt klarare än det möjligen har varit i detta fall.

Det är självfallet betänkligt när man fotograferar demonstranter som inte är efterlysta eller misstänkta för något, och sedan behåller dessa fotografier i polisens arkiv, varifrån man kan plocka fram dem vid lämpliga tillfällen, när det gäller att se vilka människor som befinner sig på olika platser i Sverige och om de deltar i politisk verksamhet eller liknande ting. Det finns alltför många exempel på att man vid förbindelser med den turkiska säkerhetstjänsten, den gamla grekiska juntans säkerhetstjänst och också med Mossad har haft sådana kontakter. Detta är ett samarbete som regeringen borde anse ovärdigt. Ni borde säga ifrån till säpo att sådan verksamhet inte skall bedrivas.

Anf. 5 Justitieminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! När det gäller fallet med demonstrationen i Östersund handlar det inte om någon kurragömmalek. Detta ärende har granskats av JO, och det finns offentliga papper som vem som helst kan läsa – och bedöma ifall det handlar om att leka kurragömma eller om en vanlig polisman ute på ett annat uppdrag som tog fotografier. Polismannen har aldrig förnekat att han tog fotografier, men han har inget med säkerhetspolisen att göra.

Anf. 6 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! JO anmärker bara när han har ordentliga bevis för vad som har skett. Jag tycker inte att vi behöver tvista om den typen av formaliteter. Jag försöker få landets justitieminister att äntligen förstå realiteterna, vad det är för säkerhetstjänst ni har och hur beroende ni är i era beslut av säkerhetstjänstens handlande, dess mygel och skumraskaffärer med andra länders säkerhetstjänster.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1987/88:431 om kvinnoaspekter i vissa brottmål

Anf. 7 Justitieminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Inga Lantz har med hänvisning till den s. k. styckmordsrättegången hävdat att frågan om kvinnoaspekter, bl. a. synen på prostituerade, borde tas med i fall som t. ex. den rättegången. Hon har frågat mig om det som kommit fram föranleder några åtgärder från regeringens sida.

En ny huvudförhandling i det mål som Inga Lantz avser kommer att äga rum i Stockholms tingsrätt med början den 30 maj. Åklagaren kommer att senast i mitten av maj ange sin bevisning till tingsrätten. Det vore olämpligt om jag i detta skede av det uppmärksammade målet gjorde några uttalanden om den fråga som Inga Lantz tar upp.

Anf. 8 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. I ett fall som t. ex. styckmordet i Stockholm, där en prostituerad mördas och där eventuellt läkare kan vara skyldiga, ställs både klass- och könsfrågorna på sin spets. När det gäller ett mord som verkar vara ett rituellt sexmord borde det vara befogat att under rättegången också höra prostituerade som vittnen. Man kan fråga sig varför inte prostituerade skulle vara vittnesgilla, såsom det framförts i denna fråga.

De prostituerades vittnesmål saknas i rättegången. Man har heller inte berört frågan om videovåld i detta sammanhang. Varför? Jo, det finns en tradition att inte diskutera männens roll i prostitutionen.

I en mordrättegång såsom t. ex. denna måste det vara viktigt att få fram ett motiv till mordet. Om så skall ske måste, som jag ser det, de prostituerade höras. Man måste beskriva ett sammanhang i vilket brottet blir begripligt. De som verkligen vet något om detta är just de prostituerade kvinnorna.

Jag har frågat Anna-Greta Leijon om förfarandet att inte ta med de prostituerades vittnesmål i rättegången föranleder regeringen att vidta några

åtgärder. I svaret sägs att det inte finns någon anledning att göra det.

Men nog har väl regeringen en åsikt om de prostituerades roll i den här frågan? I varje fall tycker jag att Anna-Greta Leijon borde uttala en synpunkt i frågan. Det vore väl inte för mycket begärt.

Anf. 9 Justitieminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Reglerna i vår rättegångsbalk ger åklagaren möjlighet att åberopa allt slags bevisning som han anser kan styrka åtalet. Det står alltså åklagaren helt fritt. Någon ändrad lagstiftning för att få med alla sådana här diskussioner behövs sålunda inte.

Däremot vore det mycket olämpligt av mig att i en aktuell rättegång som inte är avslutad uttala några synpunkter i den ena eller den andra riktningen. Det vore dessutom inte bara olämpligt, utan det skulle direkt strida mot svensk lagstiftning.

Anf. 10 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Det är sant att åklagaren har rätt att ta fram allt slags bevisning. Men frågan är varför så inte har skett. Har inte de prostituerade tillmätts någon roll i den här frågan? Det mest betydelsefulla borde ju vara att få fram ett motiv för mordet.

Ytterst handlar det om en kvinnofråga och om kvinnosynen. Vi vet att synen på prostituerade är av viss karaktär. Jag tycker det är märkligt att en kvinnlig justitieminister inte mer värnar om de svagaste i samhället. Men därmed har jag inte begärt någon ändring av lagstiftningen.

En synpunkt från justitieministern hade varit befogad, och jag hade hoppats på en positiv synpunkt.

Anf. 11 Justitieminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Oavsett om man är kvinnlig eller manlig justitieminister och oavsett om man har juridisk utbildning eller inte måste man följa det som anges i svensk lagstiftning.

En helt annan sak är att jag gärna vid andra tillfällen diskuterar med Inga Lantz när det gäller prostitutionen och de prostituerades situation i samhället.

Anf. 12 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Tycker Anna-Greta Leijon att det är viktigt att de prostituerades synpunkter och frågan om videovåld kommer med i den nya rättegång som kommer att hållas? Det kunde jag åtminstone få ett svar på.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1987/88:433 om skärpt sekretess rörande vapenlicens

Anf. 13 Justitieminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Karl-Erik Persson har med anledning av en dom i kammarrätten i Stockholm frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att

skärpa sekretessen angående vapenregistret.

Jag skall inte närmare kommentera en dom i ett särskilt fall. Allmänt vill jag dock säga följande.

Sekretess kan gälla hos polismyndigheterna för uppgifter i vapenregister. En förutsättning är att det kan antas att vapen kan komma till brottslig användning om uppgifterna lämnas ut (5 kap. 5 § sekretesslagen 1980:100, 5 § införd 1986:976).

Bestämmelsen infördes den 1 januari 1987. Bakgrunden var att polismyndigheterna skulle börja föra vapenregister med hjälp av ADB. I det rättsfall som berörts var det emellertid inte fråga om något databaserat vapenregister.

Sekretess har inte ansetts motiverad så länge vapenregistren förts bara manuellt. Det skall ses mot bakgrund av att inskränkningar i allmänhetens rätt att ta del av allmänna handlingar kan godtas endast om intresset av sekretess väger klart tyngre än intresset av offentlighet.

Sekretessens omfattning kan alltid diskuteras. Nu har alltså det steget tagits att sekretess införts för uppgifter i vapenregister i vissa situationer. Jag vill inte utesluta att man kan behöva gå vidare på den vägen. Frågan kan komma upp i anslutning till vapenutredningens arbete (dir. 1987:34).

Anf. 14 KARL-ERIK PERSSON (vpk):

Herr talman! Jag får tacka justitieministern för svaret, även om det inte var det svar som jag hade väntat mig.

Att justitieministern i denna situation inte vill kommentera ett enskilda fall kan jag kanske förstå. Det är emellertid konstigt att kammarrätten i Stockholm redan i en tidigare dom har avslagit en begäran om utdrag ur vapenregistret. Jag kan också redogöra för fallet, om det skulle vara av intresse. Men jag väntar med detta till senare.

Det kan ju inte få vara på det viset att sammansättningen i kammarrätten är avgörande för huruvida uppgifter ur ett vapenregister skall lämnas ut. Jag känner inte till hur många aktörer det finns på den här marknaden som säljer vapensköp och vapenställ, men jag vet att det är otroligt många.

Det råder väl ingen som helst tvekan om att jägare och andra som har vapen vet hur dessa skall förvaras.

Det som är beklagligt är vad som kan komma att hända med detta utdrag ur vapenregistret.

Det handlar alltså om en person som vill sälja vapensköp. Frågan är vad som kan hända om dennes verksamhet inte går bra. Kommer han då att sälja utdraget vidare? Vad finns det för garantier för att detta inte kommer i orätta händer och – med anledning av vad som sägs i svaret – att brottslig användning kan komma att ske när detta register lämnas vidare eller säljs vidare? Det kan ju hända att man skulle vilja tjäna pengar på detta. Jag känner inte till om det i det här fallet rör sig om en seriös försäljare, men den dom som har avkunnats måste ju ändå ses som prejudicerande.

Jag och många andra som har vapen är faktiskt mycket oroliga för att dessa uppgifter skall komma ut, med de följder som detta kan få. Vid ansökan om vapenlicens är man ju tvungen att uppge hur man skall förvara sitt vapen. Är dessa uppgifter också offentliga, eller kommer de att bli det i och med denna dom?

Överläggningen var härmed avslutad.

Om glesbygdsskolorna

Anf. 15 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Agne Hansson har frågat utbildningsministern om regeringen avser att medverka till att förutsättningar skapas för att behålla de mindre skolorna på glesbygden i t. ex. Kalmar län. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Elevantalet i grundskolan minskar. Minskningen drabbar samtliga län men är ojämnt fördelad. För enskilda kommuner kan antalet elever naturligtvis minska ännu kraftigare än vad som gäller för länet som helhet. Det är oundvikligt att denna utveckling i vissa fall kommer att leda till nedläggning av skolor i en del kommuner som drabbas särskilt hårt av elevminskningen. Det är inte möjligt för mig att i detalj gå in på de enskilda fall som avses i frågan. Jag har dock inhämtat från länskolnämnden i Kalmar län att nämnden redan i en utredning år 1985 pekade på effekterna av det minskade elevantalet i grundskolan i länet. Utredningen var avsedd att användas som diskussionsunderlag vid skolstyrelsernas planeringar av skolverksamheten. I länskolnämndens beslut om basresurser för läsåret 1988/89 har nämnden hänvisat till utredningen från år 1985 och pekat på att elevminskningen kommer att innebära förändringar. Nämnden har därför uttalat att det är av vikt att organisationen ses över i resp. kommun inför kommande läsår.

Generellt gäller att systemet för tilldelning av resurser är generöst när det gäller möjligheter att behålla små skolor i glesbygd. När det gäller låg- och mellanstadierna finns det inte någon huvudregel om minst ett visst antal klasser per årskurs för bibehållande eller nyinrättande av en skolenhet. I glesbygd räcker det i praktiken ofta med något eller några tiotal elever för att en skola skall få vara kvar.

När det gäller högstadieundervisning i glesbygd har jag tagit upp denna fråga i årets budgetproposition. Jag har föreslagit att det nu gällande kravet på minst tre paralleller vid nyetablering av små högstadieskolor i glesbygd skall slopas. Det normala skall dock även fortsättningsvis vara att kommunen själv beslutar inom ramen för nu gällande ordning med filialhögstadium. I sådana fall där avståndet mellan huvudskola och filialskola är så stort att det är svårt att sambruka delar av resurserna bör regeringen enligt förslaget kunna medge inrättande av självständiga små högstadieskolor.

Anf. 16 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka skolministern för svaret, som var ganska omfattande.

Det vilar ett nedläggningshot över många små glesbygdsskolor i Kalmar län. Från länskolnämndens sida har man sagt att det finns för många basresurser i kommunernas organisationsplaner och pekat på att man bör hämta hem en del resurser genom att lägga ner några av de små bygdeskolorna. Jag har ställt den här frågan därför att det är viktigt att i det här fallet få ett besked från högste ansvarige som lugnar. Nedläggning av skolor skulle rimma illa inte minst med den landsbygdskampanj som vi nu arbetar med i glesbygden.

Det är ofrånkomligt att man tvingas lägga ned en del skolor i glesbygden.

säger skolministern i sitt svar. Det är ju inte särdeles lugnande. Statsrådet säger vidare att antalet elever i grundskolan minskar. Det sägs emellertid också i svaret, och det finns anledning att ta fasta på det – jag hoppas att länskolnämnden lyssnar på den delen av svaret –, att det räcker med något tiotal elever för att en skola skall få vara kvar. Då är det fråga om en prioritering. I det här fallet är det nämligen inte brist på elever som är anledningen till nedlägningshoten. Jag skulle snarare tro att det i detta fall är fråga om brist på resurser. När det är ont om resurser blir det ju alltid de svagaste delarna som får lida. Därför tycker jag att den här frågeställningen hör samman med resurstillgången och möjligheterna att komma till rätta med de övertalighetsproblem som finns när det gäller lärare. Man borde kunna bryta ned övertaligheten av lärare genom att ha mindre klasser och behålla lärarna inom skolans ram.

Det skulle vara angeläget att få ett besked från regeringen, om man, utöver det besked som nu har lämnats, är beredd att anvisa resurser för att rädda dessa glesbygdsskolor.

Anf. 17 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Vi är angelägna om att kunna behålla även de små skolorna. Samtidigt finns det ändå anledning understryka att en skola behöver ha en viss storlek för att fungera som skola. En gammal småskollärlarinna sade en gång att en skola måste vara minst så stor, att man kan leka katt och råtta på skolgården, dvs. att elevantalet skall vara så stort att man kan bilda en ring med barn och ha ett barn innanför och ett barn utanför ringen. Det är en mycket enkel tumregel som pedagogen angav när det gäller skolans minsta dimension. I det stycket tror jag att vi behöver ha en viss realism, när vi betraktar möjligheterna att behålla de små skolorna.

Vi har i Sverige haft en fördelning av resurser till förmån för de små skolorna. På den punkten är det angeläget att påminna om att vi faktiskt inte överför resurser till de stora skolorna. I realiteten är det så att exempelvis Partille med ett mycket högt genomsnittligt elevantal medverkar till att exempelvis Gyljens skola i Överkalix kommun kan finnas kvar med ett mycket begränsat elevantal. De små skolorna är ofta byggda för betydligt fler elever, upp till ett par hundra, och drivs nu med 20 eller 30 elever på de minsta orterna. Vi försöker så långt det går att behålla de skolorna – det vill jag gärna försäkra Agne Hansson. Jag erinrar då om vad som nämndes i svaret om den i år föreslagna särskilda satsningen för högstadieskolorna i glesbygden.

Anf. 18 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Om det här beskedet från skolministern tas på allvar i länskolnämnden vid planeringen i Kalmar län, är jag inte särdeles orolig när det gäller de skolor som jag syftar på. Jag har själv lekt katt och råtta på skolgården vid en sådan här glesbygdsskola i Kalmar län. Det finns så många elever i de här områdena att man med den tumregeln lätt skall kunna lösa problemen. Onekligen har resurserna emellertid minskat, och ansvarsfördelningen är oklar på området, vilket leder till att människor skyller på varandra, lokala politiker, länskolnämnd och SÖ. Därför tror jag att det

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1987/88:440 om textade TV-sändningar

Anf. 19 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Elisabeth Fleetwood har frågat mig vilka åtgärder jag anser mig kunna vidta för att bereda hörselskadade tillgång till textade sändningar av Aktuellt kl. 18.00 även under perioden den 13 juni–den 21 augusti 1988, då dessa sändningar upphör.

Televisionens Kanal 1 lägger i år – liksom TV 1 har gjort under tidigare år – om sin programtablå under sommaren. Ändringen innebär bl. a. att programsändningarna startar först kl. 19.00. De föregås dock av att Text-TV sänder nyheter med början kl. 18.55. Aktuellt fem eller tio minuter långa, textade sändning kl. 18.00 utgår alltså under denna period.

Riksdagen beslutar om regler och riktlinjer för Sveriges Radio-koncernens verksamhet. En grundläggande utgångspunkt för dessa är att programverksamheten skall vara självständig, dvs. den skall stå fri i förhållande till såväl staten som andra maktcentra. Om detta råder en bred politisk enighet. Programföretagen avgör därför, enligt radiolagen (1966:755), ensamma vad som skall förekomma i en sändning. Därvid skall företagen beakta övriga bestämmelser i radiolagen och i dess avtal med staten. I avtalen finns föreskrifter om programverksamheten på bl. a. handikappområdet. Radionämnden övervakar genom efterhandsgranskning att programföretagen utövar sin sändningsrätt på det sätt som anges i radiolag och avtal.

Ett regeringsuttalande i den nu aktualiserade frågan skulle innebära att Sveriges Radio-koncernen befriades från att självständigt ansvara för programverksamheten på just detta område, och mot den bakgrunden är jag inte beredd att vidta några åtgärder.

Anf. 20 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka Bengt Göransson för svaret. Jag är naturligtvis fullt medveten om att vi här i riksdagen inte skall lägga oss i Sveriges Radios programplanering, men vi måste väl, Bengt Göransson, i all världen få tycka till när någonting har gått snett.

Vi måste – det är min absoluta uppfattning – aktivt bidra till att skapa opinion, i det här fallet till förmån för de hörselskadade.

Fortfarande gäller de kulturpolitiska målen från 1974 som inbegriper ansvaret för eftersatta grupper.

Jag har i flera år här i kammaren ställt frågor och interpellationer samt väckt motioner om den uteblivna textningen av Aktuellt kl. 18.00. Jag har av resp. kulturministrar fått veta att "detta är inte vårt bord, det är Sveriges Radios bord" – och det är ju formellt riktigt. Sveriges Radio har år efter år slopat textningen. Vad jag inte begriper är att man på det hållet inte har lyssnat på signalerna.

Alla de människor som jag under årens lopp har tillfrågat i detta ärende har sagt: Självfallet skall de hörselskadade få sin textning. Kan man inte bekosta detta på något annat sätt får man minska utbudet till oss som hör. Man har således reagerat solidariskt med de hörselskadade, men det har inte Sveriges Radio!

Herr talman! I dag är jag trots allt optimistisk – massmedia har börjat kommentera situationen och reagerat. Häromdagen var det en artikel i Svenska Dagbladet skriven av Lena Asker. Den var utomordentligt bra och informativ. I går skrev Hemming Sten, och jag kan inte låta bli, herr talman, att citera några rader:

”Det är skandal att ett TV-företag i allmänhetens tjänst gör den sortens besparingar, trots att man enligt avtalet skall tillgodose de handikappades behov.

TV har råd att ge tittarna initierad information om hur vi bäst skall spela bort våra pengar, att sända Team Malena till Rio för att tala med tonåringar om deras sexuella beteenden, att gång på gång låta oss ta de av de musikaliska mästerverken i Melodifestivalen. Men TV har inte råd att en gång om dagen texta det korta Aktuellt, så att de döva får ett minimum av information om vad som händer i världen.”

Jag är ledsen, herr talman – klubban faller snart. Bara ett par frågor till Bengt Göransson, så att han går upp i talarstolen en gång till:

Hur länge anser Bengt Göransson att de hörselskadade skall behöva finna sig i att bli behandlade på det här viset?

Anser Bengt Göransson att det är vår uppgift att skapa opinion när vi inte kan gå in och planera?

Anf. 21 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Uppmanad att gå upp i talarstolen beger jag mig ända hit för att svara.

Elisabeth Fleetwood tycker att man måste få tycka till. Ja, det är rimligt. Det är bara det att den minister som är ansvarig för Sveriges Radio-frågorna är den ende som i det här sammanhanget inte skall tycka till. Jag måste faktiskt i det stycket respektera den ordning som gäller, att Sveriges Radio-företaget har ett självständigt ansvar för sin uppgift.

Det är så vanligt när man inte kan fullfölja sina uppgifter eller inte vill ta ställning till svåra prioriteringskrav att man säger: Då får väl staten genom ett anslag lösa den här uppgiften vid sidan av, så slipper vi göra avvägningen mellan de olika intressena. I debatten nyss om glesbygdsskolorna fanns motsvarande tankar, att staten skulle ge extra bidrag så att länskolnämnden inte behövde göra de prioriteringar som är nödvändiga mellan olika intressen inom länet. Detta är alltså ett sätt att avlyfta ansvar, som jag inte vill medverka till.

Låt mig också säga att för utveckling av servicen för hörselskadade och döva har regeringen ställt 1.9 milj. kr. av arbetsfundsmedel till handikappinstitutets förfogande för ett försöksprojekt som gäller direkttextning av nyheter, där man skall kunna skriva oerhört snabbt. Jag har sett försök med det, och det är mycket lockande och inspirerande. I mars nästa år tänker man försöka direkttexta Rapport. alltså ett längre nyhetsprogram. Detta projekt

ser jag som en mycket god utveckling.

Låt mig till allra sist säga att jag har oerhört stor respekt för Elisabeth Fleetwoods intresse för de hörselskadade. Jag tillåter mig emellertid att påpeka att hon också i denna kammare företräder ett parti vars ledande företrädare för mediaområdet har som främsta intresse att privatisera och kommersialisera mediaverksamheten så att ingen i fortsättningen skall behöva ha det sociala ansvar och de public service-funktioner som i dag finns.

Anf. 22 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Tack för de i och för sig vänliga orden, Bengt Göransson, men det sista tog ju helt udden av det tidigare.

Jag kan lova Bengt Göransson att om vi hade haft en fri kanal i dag hade de hörselskadade haft sin textning av TV-Aktuellt. Kan Bengt Göransson tänka sig att TV 1 eller TV 2 – vem som nu skulle ha haft detta om hand – skulle våga utesluta textningen om man hade haft en verklig konkurrent? Nej, där hade det funnits en säkerhet för de hörselskadade.

Jag talar inte om nya tekniker – de kommer, och gudskelov för det! Men Bengt Göransson nämnde helt andra tekniker, och jag är upprörd över att han går över till att tala om framtida situationer, när det är *nu* – från den 13 juni till den 21 augusti – som de hörselskadade måste avstå från textningen.

Att se text-TV är inte samma sak – det kan alla som tittar på TV konstatera, för det finns ju inget bildmaterial.

Jag ställer fortfarande frågan: Är Bengt Göransson inte själv beredd att avstå visst programutbud till förmån för de hörselskadade?

Anf. 23 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Det är uteslutande inom ramen för public service-åtaganden som man kan hålla den mycket omfattande minoritetsservice för olika eftersatta grupper som vi har i Sverige. Om man skulle överlämna åt TV-företaget att finansiera sig helt på en fri och öppen marknad skulle man inte, med tanke på denna grupps relativa litenhet, ha några förutsättningar att över huvud taget ge program med text eller med tecken.

Anf. 24 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag är en boren optimist. Jag tror alltså att det här kommer att lösa sig. Jag kan inte tänka mig att man på Sveriges Radio och TV lyssnar så dåligt att man inte märker hur det förhåller sig med opinionen.

Låt mig avsluta detta inlägg, Bengt Göransson, med det citat av Hemming Sten som jag inte hann med i mitt första inlägg: "Inte ens det penninghungrigaste kommersiella TV-bolag skulle välja att göra sina besparingar på de dövas bekostnad."

Jag hoppas att frågan kommer att lösas redan det här året, annars är det skandal.

Anf. 25 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! De hörselskadade och döva har större anledning att lita till ett nationellt, oberoende finansierat public service-företag som Sveriges Television än till sådana kanaler som exempelvis Sky Channel, som mig

veterligt icke har övertagit någon av funktionerna när det gäller att ge handikappade grupper särskild service.

Prot. 1987/88:106
22 april 1988

Anf. 26 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Ja visst, det är riktigt vad Bengt Göransson säger. De handikappade har att lita till detta enda företag – men så ser det också ut som det gör!

Det var inte meningen att denna debatt skulle bli en debatt om kommersiella företag eller fria TV-kanaler. Men jag vill i varje fall påpeka att det var kulturministern som började genom att ta upp den frågan och jag kopplade naturligtvis på, för jag ser här en lösning. Jag är helt övertygad om den saken.

Jag skulle vilja upprepa min tidigare fråga: Anser inte Bengt Göransson att det vore helt solidariskt och riktigt att vi som hör helt enkelt säger: O.K., om det nu inte går att bekosta detta på annat sätt, avstår vi från ett visst utbud till förmån för de hörselskadade och till förmån för textning av TV-Aktuellt.

Anf. 27 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Självfallet är det rimligt att vi som på olika sätt är privilegierade avstår från en del av våra privilegier för att hjälpa dem som har det svårare än vi andra. Det är en mycket rimlig princip, och på den principen grundar sig i själva verket det socialdemokratiska partiets hela arbete.

Anf. 28 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Det var bra att vi fick höra att vi skall vara solidariska och avstå från en del. Men försök inte tala om att solidariteten gentemot medmänniskan bara finns inom det socialdemokratiska partiet! Jag trodde att vi skulle kunna tala om dessa saker från en medmänsklig utgångspunkt utan att göra partipolitik av resonemanget, för då är det alltid några som kommer i kläm och det vill inte jag.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1987/88:453 om kursplanen i svenska för grundskolan

Anf. 29 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Birgitta Rydle har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder med anledning av att skolöverstyrelsens förslag till ny kursplan i svenska ej innefattar "Språken i de nordiska länderna" som ett huvudmoment.

Skolöverstyrelsens förslag till ny kursplan för ämnet svenska i grundskolan bereds för närvarande inom regeringskansliet. Jag räknar med att föreslå regeringen att fatta beslut i frågan inom kort. Jag kan emellertid redan nu meddela att mitt förslag till regeringen kommer att innebära att "Språken i de nordiska länderna" kommer att utgöra ett av huvudmomenten i kursplanen i svenska.

Om kursplanen i svenska för grundskolan

Anf. 30 BIRGITTA RYDLE (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka skolministern för svaret. Det är utomordentligt glädjande för alla oss som vill slå vakt om det nordiska sambandet och om språkförståelsen i Norden. Det är bra att skolministern kör över skolöverstyrelsen.

Många har varit oroliga över skolöverstyrelsens förslag. Människor har inte kunnat förstå hur man från skolöverstyrelsens sida bl. a. kan påstå att undervisningen i grannspråken skulle bli bättre, om den fick sämre förutsättningar. Det skulle ju bli fallet, om grannspråken som huvudmoment i kursplanen i svenska förvandlades till ett delmoment under ett annat huvudmoment, som redan är oerhört omfattande.

Jag är alltså glad att jag ställde frågan och att jag fick ett så bestämt och klagörande svar. Jag tackar ännu en gång.

Anf. 31 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag vill bara påpeka för Birgitta Rydle att skolöverstyrelsen ingalunda blir överkörd, vilket var det ord hon använde. Det sker en beredningsprocess, där man lyssnar på synpunkter och förslag. Det är litet olyckligt om debatten fokuseras som om det handlade om en konflikt eller skarpa motsättningar, vilket det inte gör.

Anf. 32 BIRGITTA RYDLE (m):

Herr talman! Jag har läst alla de sidor som skolöverstyrelsens förslag till ny kursplan i svenska omfattar, och från dem skulle jag kunna citera mycket som skolöverstyrelsen har sagt och som har gjort många oroliga. Det verkar nämligen som om skolöverstyrelsen har negligerat Nordiska rådets handlingsprogram och betydelsen av att vi har en ordentlig språkförståelse i Norden.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1987/88:429 om vården av barn till dagbarnvårdare

Anf. 33 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Daniel Tarschys har frågat mig om det är regeringens uppfattning att dagbarnvårdare inte förvärsarbetar.

Riksdagens beslut om en förskola för alla barn senast år 1991 innebär en rätt för alla barn att delta i en organiserad pedagogisk gruppverksamhet i öppen förskola, deltidsförskola eller daghem. Denna rättighet omfattar självfallet även dagbarnvårdarnas egna barn. Beslutet innebär vidare att de barn som på grund av föräldrarnas förvärsarbete eller studier har behov av vård och omsorg under längre tid skall ha rätt till plats i daghem eller familjedaghem.

Att dagbarnvårdare förvärsarbetar är en självklarhet, såvitt gäller vård av andras barn. Frågan är i stället om dagbarnvårdaren skall anses utföra förvärsarbete när han eller hon tar hand om egna barn. Frågan är också om de egna barnen på grund av detta förvärsarbete har behov av sådan längre

tids vård och omsorg som andra förvärvsarbetsföräldrars barn har. Enligt min uppfattning är svaret nej, med hänsyn till de speciella förutsättningar som gäller för dagbarnvårdarens arbete i det egna hemmet.

Prot. 1987/88:106
22 april 1988

*Om vården av barn till
dagbarnvårdare*

Anf. 34 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka Bengt Lindqvist för svaret på min fråga, men jag måste erkänna att jag är ytterst överraskad över svaret.

Vad Bengt Lindqvist gör är att han faktiskt i efterhand försöker ändra innebörden av riksdagens beslut. Riksdagen slog otvetydigt fast att "alla barn vars föräldrar studerar eller förvärvsarbetar får rätt till plats i daghem eller familjedaghem under den tid behov av omsorg föreligger". Denna sats förekommer flera gånger i propositionen och har antagits av riksdagen.

Nu säger Bengt Lindqvist att beslutet innebär att "barn som på grund av föräldrarnas förvärvsarbete eller studier har behov av vård och omsorg *under längre tid* skall ha rätt till plats i daghem eller familjedaghem". Sedan kommer han fram till att "behov av sådan längre tids vård" inte kan anses föreligga för dagbarnvårdarnas egna barn.

Uttrycket "under längre tid" är ett tillägg till riksdagens beslut, Bengt Lindqvist, som regeringen nu gör. Det finns inte något som helst stöd för detta tillägg i riksdagens beslut.

Det är följaktligen enbart genom en förvanskning av riksdagsbeslutet som Bengt Lindqvist kan försvara sitt ställningstagande att dagmammornas egna barn bör förmenas den rätt till vård och omsorg som alla barn vars föräldrar förvärvsarbetar och studerar har tillerkänts av riksdagen.

Anf. 35 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Den grundläggande frågan är varför dagbarnvårdare skall ha ersättning för vård av de egna barnen när inte andra föräldrar har den ersättningen. I sak har vi haft familjedaghem i mer än 20 år. Vi har i varje fall haft statsbidrag sedan slutet av 60-talet. Hela tiden har den vårdformen uppenbarligen handlat om att i det egna hemmet ge vård och ta omsorg om andras barn. Det är först under den sista tiden, som ett led i debatten om vårdnadsersättning, som den här frågan har kommit upp och nu uppenbarligen också omfattas av folkpartiet.

Föräldrabalken ger otvetydigt varje förälder skyldigheten att ta vårdnaden om de egna barnen. Socialtjänstlagen talar om att kommunen skall tillgodose omsorgsbehovet när det inte kan tillgodoses på annat sätt. Dessutom finns det för närvarande, enligt rättsutfall, inte formell kompetens för kommunerna att utbetala ersättning av det här slaget. Det är riktigt att man i och för sig skulle kunna ändra på det. Men hela grundfrågan gäller varför just dagbarnvårdare skulle få ersättning för vård av sina barn, när inga andra föräldrar får det.

Anf. 36 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Svaret på Bengt Lindqvists sista fråga är att alla föräldrar, enligt folkpartiets uppfattning, bör få bidrag till vård av sina barn. Vi har som Bengt Lindqvist vet föreslagit införande av ett vårdnadsbidrag som skulle gälla lika för alla, dagbarnvårdare lika väl som andra. Så var det med den saken.

Vad frågan här gäller är varför regeringen inte följer riksdagens beslut – ett beslut som dessutom helt följer en proposition som Bengt Lindqvist själv har lagt fram. I det beslutet fastslås entydigt att alla barn vars föräldrar studerar eller förvärvsarbetar har rätt till kommunal barnomsorg i daghem eller familjedaghem. Detta försöker Bengt Lindqvist nu krypa ur genom att ge ett missvisande referat av riksdagens beslut. Men var och en som tar del av riksdagens beslut har möjlighet att konstatera vem det är som har rätt på den här punkten. Jag läser innantill i propositionen. Där står det flera gånger att varje barn vars föräldrar förvärvsarbetar eller studerar har rätt till omsorg under den tid behov föreligger. Detta söker regeringen nu ändra genom Bengt Lindqvists svar.

Anf. 37 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Det är snarast Daniel Tarschys som borde läsa mer noggrant och kanske även tänka litet mer noggrant över de ord han återgav. Det är behovet som skall avgöra. Det är när behov uppstår på grund av förvärvsarbete eller studier som vi kan gå in med barnomsorg. Det är andan i riksdagsbeslutet och det är andan i den proposition som jag har lagt fram. Frågan blir alltså: Finns det ett behov av omsorg för dagbarnvårdarens barn i det egna hemmet? Det är på den frågan jag svarar nej. Jag har svårt att se vad skillnaden skulle vara mellan dagbarnvårdarens relation till sitt eget barn i hemmet och andra människors relationer till sina barn.

Frågan är också varför dagbarnvårdaren skall ha betalt just när andra barn finns i hemmet och inte i övrigt. Varför skall vården av de egna barnen ersättas just vid den tidpunkt då andra barn finns i hemmet och inte eljest?

Herr talman! I nästa inlägg vill jag komma tillbaka till vårdnadsbidraget och hur i all världen det skall kombineras med denna ersättning till dagbarnvårdarna.

Anf. 38 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Folkpartiets svar är att det skall utgå vårdnadsbidrag för alla barn. Därmed uppstår ingen diskriminering. Men diskrimineringar är just vad Bengt Lindqvist förespråkar när han säger att dagbarnvårdarnas barn inte har behov av omsorg.

Varför skulle de inte ha det? Statsrådet säger själv i sitt svar att dagbarnvårdarnas barn kan få plats på kommunalt daghem – det är möjligt. De kan få plats i deltidsgrupp – det är också möjligt. De får besöka öppen förskola – det är också möjligt. Men de får inte skrivas in i kommunal barnomsorg och tas om hand av sina egna föräldrar.

Det finns olika uppfattningar hos kommunerna om huruvida detta är en bra form eller inte. Några kommuner har helt enhälligt beslutat införa denna form. Vad jag menar är att det är egendomligt när regeringen slår till mot den kommunalt valda formen och därvid också frångår det beslut som riksdagen alldeles klart har fattat. Om man tar del av propositionen och av riksdagens beslut finner man att det inte råder någon tvekan om att den tillerkända rätten gäller den tid då omsorgsbehov föreligger. I sitt svar lägger Bengt Lindqvist till en fras som inte har någon täckning i riksdagens beslut.

Anf. 39 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jag måste uttrycka min stora förvåning över Daniel Tarschys sätt att argumentera. Varför har inte denna absoluta sanning som en konsekvens av propositionen slagits fast förrän i dag? Jag har inte hört den tidigare från folkpartiet. Nu hör jag den för första gången. Det är helt andra argument som har använts hittills när det gällt att försöka införa vårdnadsersättningen på det här sättet.

För mig är den centrala frågan hela tiden varför det skall gälla dessa föräldrar och inte andra i så fall. Jag menar att den dagbarnvårdare som tar hand om andra barn i sitt hem förvärvsarbetar. Det yrkesområdet bör utvecklas, och det skall inte råda något tvivel om att dagbarnvårdarna utför ett viktigt arbete som en del av barnomsorgen i Sverige. Men deras relation till de egna barnen är en helt annan fråga. I det fallet är deras relation densamma som alla andra föräldrars.

Anf. 40 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! För tredje gången upprepar jag gärna att folkpartiet inte önskar någon diskriminering mellan olika föräldrar och barn. Vi menar att alla barn bör få rätt till precis samma vårdnadsbidrag. Vår modell skulle därmed lösa detta problem. Men nu har vi att tillämpa det system som riksdagen har beslutat om 1985. Det är då jag menar att det är regeringens skyldighet att följa det beslutet, inte att hitta på nya villkor, som inte har någon grund i beslutet. Av beslutet framgår helt tydligt att detta är en rättighet som gäller alla barn. Alla barn får inskrivas i kommunal barnomsorg om deras föräldrar förvärvsarbetar eller studerar. Vad regeringen nu gör är att uppfinna ett helt nytt villkor som inte har någon grund i riksdagens beslut.

Anf. 41 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jag återupprepar att detta är en vantolkning av riksdagsbeslutet. Det är bara att läsa innantill vad som står i propositionen. Det är barnens behov av vård och omsorg som är det grundläggande.

Får jag av det Daniel Tarschys nu säger dra den slutsatsen att när det borgerliga förslaget om en vårdnadsersättning för alla barn träder i kraft, då upphör dagbarnvårdarens ersättning till det egna barnet? Är det så jag skall tolka det att det inom folkpartiet då plötsligt uppträder en ny form av relation mellan dagbarnvårdaren och omsorgen om det egna barnet?

Anf. 42 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Bengt Lindqvist säger att han möter detta resonemang från folkpartiet för första gången. Jag vill påminna om att vi i socialutskottets betänkande har reserverat oss för den här tolkningen av riksdagens beslut redan i fjol.

Sedan frågar Bengt Lindqvist om behovet av denna konstruktion upphör när vårdnadsbidraget införs. Ja, jag tror att det gör det. Då får föräldrarna ett så pass gott tillskott att denna konstruktion inte kommer att behövas. Men nu anser vissa kommuner att den är lämplig, och dessa kommuner grundar sig på riksdagens beslut. Det är mot den bakgrunden jag har velat påminna Bengt Lindqvist om vad som står i riksdagens beslut. Beslutet är fullkomligt

entydigt och diskriminerar inte alls några speciella barn eller några speciella föräldrar, utan det talar klart om att detta är en rättighet som tillerkänns alla barn vars föräldrar studerar eller förvärvsarbetar.

Om Bengt Lindqvist menar att dagbarnvårdarnas barn inte omfattas av denna rättighet måste han rimligen ha uppfattningen att dagbarnvårdarna inte förvärvsarbetar, och det har han själv förnekat. Slutsatsen kan då enbart bli en, nämligen att dagbarnvårdarnas barn måste omfattas av den rättighet som riksdagen har tillerkänt alla barn vilkas föräldrar förvärvsarbetar eller studerar.

Anf. 43 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jag vill bara en sista gång slå fast att Daniel Tarschys och jag har helt olika uppfattning om innebörden av propositionen. Den debatten får vi väl fortsätta i ett annat sammanhang.

Jag noterar också med stort intresse att det tydligen är vi socialdemokrater som i vårt system skall införa ersättning för dagbarnvårdarnas barn. Om och så snart de borgerliga får makten skall de ta bort den igen – då uppstår nämligen en annan slags relation mellan dagbarnvårdaren och det egna barnet!

Till sist vill jag säga att jag tycker att det är litet starkt att i det här sammanhanget ta ord som diskriminering i munnen. Vi försöker nog från ömse håll föra en familjepolitik som inte diskriminerar någon. Jag vill inte tillmäta Daniel Tarschys några avsikter att diskriminera, och jag tycker han kunde avstå från att tillskriva mig sådana.

Anf. 44 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Jag har ingen anledning att misstro statsrådets avsikter – jag tror att de är de bästa. Däremot tycker jag inte att hans förmåga att uppfatta riksdagens beslut är den bästa. Låt mig nu läsa upp vad riksdagen har beslutat: "Alla barn vars vårdnadshavare förvärvsarbetar eller studerar får rätt till plats i daghem eller familjedaghem under den tid behov av omsorg föreligger." Enligt statsrådets tolkning gäller för dagbarnvårdarnas egna barn att det inte under någon tid föreligger behov av omsorg. De har inte något behov av omsorg! Följaktligen omfattas de inte av den rättighet som riksdagen trodde sig ge alla barn i Sverige vilkas vårdnadshavare förvärvsarbetar eller studerar.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1987/88:442 om omvandlingen av hyresrätter till bostadsrätter

Anf. 45 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Tore Claeson har frågat mig om regeringen uppmärksammat problemen i samband med omvandlingen av hyresrätter till bostadsrätter och andelslägenheter och om några initiativ kommer att tas i syfte att beivra sådan verksamhet.

Tore Claeson hävdar i sin fråga att omvandlingarna drivs fram av starka ekonomiska intressen och pekar på en särskild metod för att få ut en lägenhets värde som nyligen har uppmärksamrats. Enligt frågeställaren innebär metoden att hyresrätter försäljs i samband med omvandlingen och att förbudet mot att sälja hyresrätter därigenom kringgås.

Jag kan försäkra Tore Claeson att jag med uppmärksamhet följer de olika frågor som aktualiseras på detta område och att jag är beredd att ta de initiativ som krävs för att motverka en utveckling som strider mot den sociala bostadspolitiken.

Om det förfaringsätt som Tore Claeson syftar på innefattar moment som direkt strider mot gällande hyreslagstiftning får, liksom de skattemässiga konsekvenserna, bedömas av vederbörande myndigheter. Skulle det visa sig att åtgärder är påkallade inom ramen för hyreslagstiftningen, är jag givetvis beredd att ta upp en diskussion om detta.

Anf. 46 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Tack för svaret på frågan.

Jag skall direkt illustrera det fall när det gäller olaga lägenhetshandel som jag har antytt i min fråga. En fastighet köptes nyligen av en bostadsrättsförening, och det märkliga med det köpet var att den köpeskillning som erlades till den tidigare fastighetsägaren – 7 500 000 kr. – utgjorde en mindre del av förvärvskostnaden. Den större delen av förvärvskostnaden – drygt 9 600 000 kr. – utgjordes av ersättningar till hyresgäster i huset, hyresgäster som nu ingår som medlemmar i bostadsrättsföreningen. Det har således betalats ut ersättningar till enskilda hyresgäster på mellan 260 000 och 532 000 kr. Dessa ersättningar har sedan betalats tillbaka till bostadsrättsföreningen, där de utgör del av grundavgiften. Syftet har uppenbarligen varit att öka bostadsrätens ingångsvärde och att därmed sänka skatten vid en framtida försäljning.

Bostadsministern säger nu att han skall följa dessa frågor med uppmärksamhet. Det är bra. Man måste då emellertid fråga när han är beredd att ta initiativ till det här. Varför lade man inte fram det ganska oförargliga förslag som fanns berett på bostadsdepartementet om åtgärder gällande nya bostadsrätter?

Nu gäller det inte bara att diskutera dessa frågor, utan det handlar om att vidta åtgärder. Regeringens passivitet på detta område gynnar spekulanterna. Man kan säga att den gödslar åt skojare och spekulanter som har etablerat sig på bostadsmarknaden.

Jag efterlyser således inte bara uppmärksamhet och diskussioner. Jag efterlyser åtgärder från regeringens sida för att man skall komma till rätta med dessa olägenheter. När kommer de?

Anf. 47 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Jag delar Tore Claesons motvilja mot denna typ av transaktioner. Nu är detta, som Tore Claeson mycket väl vet och som han redovisar i sitt inlägg, inte en fråga som i huvudsak regleras över hyreslagstiftningen eller rör ombildning av hyresrätt till bostadsrätt. De frågorna har inte samband med den här specifika frågan.

Utan att gå in på de enskilda fallen kan jag säga att denna form av

överlåtelse, som Tore Claeson har redovisat, innebär att man kan undvika att få realisationsvinstbeskattning när man tar ut det övertvärde som finns i bostaden. Huruvida det har varit avsikten eller inte, lämnar jag därhän.

Det är värre än så, Tore Claeson. Man kan t. o. m. ha så höga överlåtelsevärden att man i detta sammanhang kan skapa sig en "realisationsvinstförlust". Den kan man sedan dra av på andra realisationsvinster. Detta är inte tillfredsställande.

Tore Claeson frågar när vi kommer att göra något åt detta. Vi kommer att göra något åt detta när det blir klarlagt hur det förhåller sig. Det är fortfarande inte klart att denna transaktion kommer att innebära att man verkligen blir befriad från realisationsvinstbeskattning. Den frågan vet man inte säkert svaret på innan myndigheterna har prövat den. Vi vet för närvarande inte hur det förhåller sig.

Vi vet inte heller med riktig säkerhet, Tore Claeson, hur 12 kap. 65 § jordabalken skall tolkas. Den säger att man inte får ta ut ersättning för upplåtelse av bostadslägenhet och överlåtelse av hyresrätt. Man kan då fråga sig vad det är i denna situation. Är det ett upphörande av hyresrätten, så att man har rätt att ta ut ersättning, eller är det en överlåtelse? När vi får klarlagt hur förhållandena är, skall vi också vidta åtgärder. Det är inte bara denna fråga som behöver behandlas i detta sammanhang.

Anf. 48 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Nej, bostadsministern, jag vet att det inte bara är denna fråga som behöver uppmärksammas. Det finns en rad frågor på bostadsmarknaden som det gäller att snabbt ta itu med för att förbättra det bedrövliga tillstånd som vi har när det gäller spekulation och handel med bostäder över huvudet taget.

Det är viktigt att uppmärksamma att detta har satts i system. Mäklarfirmor går ut med reklam om att de vill hjälpa hyresgästerna att, som de säger, få ut värdet på sina lägenheter.

Jag fick inget besked när det gäller hembud och priskontroll på bostadsrätterna. Jag vill bara erinra bostadsministern om att fastighetsborgarrådet Hulth i Stockholm nyligen bestämt har sagt att hembud och priskontroll på nyttillkommande lägenheter är helt nödvändigt om det skall vara möjligt att komma till rätta med olägenheterna i samband med ombildning av hyresrätt till bostadsrätt.

Kan inte bostadsministern tänka sig att lägga fram ett sådant tämligen blygsamt förslag?

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1987/88:445 om arbetslösheten i Malå kommun

Anf. 49 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Börje Hörnlund har frågat mig om jag är beredd att vidta regionalpolitiska åtgärder för att avhjälpa den uppkomna situationen i Malå kommun.

Börje Hörnlund tar som utgångspunkt för sin fråga en rubrik i tidningen Norra Västerbotten. Denna rubrik hänför sig till en fråga från journalisten om varför man inte gjort någon utlokalisering av statlig verksamhet till just Malå. Som exempel nämndes omlokaliseringar av typen SJ:s banverk till Borlänge och delar av posten och televerket till malmfälten. Statssekreteraren Rydh svarade då att denna typ av omfattande etableringar i regel bara kan göras till större orter.

Låt mig så övergå till frågan om konkreta åtgärder för att förbättra sysselsättningssituationen i Malå kommun.

Jag vill då börja med att understryka att Malå kommun, liksom övriga kommuner i Norrlands inland, av den socialdemokratiska regeringen har prioriterats i vad gäller regionalpolitiska utvecklingsinsatser. Olika regionalpolitiska insatser har redan genomförts i Malå kommun.

Sedan år 1982 har totalt beviljats 12,5 milj. kr. i lokaliseringstöd till företag i Malå kommun, och den beräknade sysselsättningseffekten är drygt 40 nya arbetstillfällen. Ett av de senaste i raden av beslut är det på 3,3 milj. kr. som statens industriverk beviljat Sveriges Geologiska AB (SGAB) för maskininvesteringar.

Mot bakgrund av situationen i Malå och övriga kommuner i Norrlands inland har regeringen lagt fram ett omfattande åtgärdsprogram för norra Sveriges inland. Detta program har nyligen godkänts av riksdagen. Programmet omfattar bl. a. resurser för särskilda skogsvårdsinsatser. Dessa insatser ger nya jobb och de innebär att råvarutillgången för sågverken kan förbättras. Vidare kommer resurser att tillföras för att utveckla sågverks- och träindustrin.

En åtgärd med direkt positiv effekt för Malå är inrättandet av ett centralt nationellt borrhärnearkiv i kommunen. För att täcka engångskostnader för arkivet har riksdagen anvisat 3,5 milj. kr. Vidare har 1,75 milj. kr. anvisats för driften av borrhärnearkivet under budgetåret 1988/89. Det nya borrhärnearkivet kommer att på ett värdefullt sätt komplettera SGAB:s verksamhet i Malå.

Börje Hörnlund hänvisar till personalminskningar inom SGAB i Malå. Dessa personalminskningar har framtingats av att bolaget redan vid dess etablering år 1982 hade en alltför stor kapacitet i förhållande till efterfrågan. För att kunna upprätthålla en konkurrenskraftig verksamhet har det därför varit nödvändigt att vidta olika rationaliseringsåtgärder. Det bör även noteras att efterfrågan på prospekteringstjänster minskat under det senaste året.

Jag vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på den principöverenskommelse som regeringen nyligen har träffat med Boliden om gruvinvesteringar inom regionalpolitiskt prioriterade områden. Dessa investeringar torde kunna medföra nya uppdrag för bl. a. SGAB. Överenskommelsen innebär att Boliden kommer att investera sammanlagt 1,7 miljarder kronor i 15 olika gruvprojekt. Huvuddelen av investeringarna kommer att genomföras under de närmaste åren. Staten medverkar i finansieringen av gruvinvesteringarna med 314 milj. kr. i form av lokaliseringstöd. Vidare får Boliden möjlighet att använda investeringsfundsmedel.

Ungefär hälften av investeringarna kommer att genomföras i Västerbot-

tens län. Det handlar för Västerbottens del om investeringar i storleksordningen 850 milj. kr. i gruvområdena i Boliden och Kristineberg. Ett antal nya gruvor kommer att öppnas. De som ligger Malå nära är Norrliden och Petiknäs i Norsjö kommun. Det investeringsprogram som nu kommer att genomföras bidrar till att stabilisera arbetsmarknaden i regionen.

Även andra statliga satsningar kommer att få betydelse för SGAB. Jag vill särskilt nämna den prospektering avscende guld som nämnden för statens gruvegendom driver i Pahtohavare, strax söder om Kiruna. Regeringen har i den nyligen framlagda Norrbottenspropositionen föreslagit ett medelstillskott om 10 milj. kr. till nämnden för intensifierade borrhinsatser under det kommande året. De intensifierade undersökningarna torde få betydelse för SGAB:s uppdragsverksamhet.

Anf. 50 BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga.

Jag vill inleda med att påminna industriministern om att centerpartiet som svar på de mycket marginella insatser som regeringen föreslog för Norrlands inland har lagt fram ett motförslag, nämligen ett omfattande regionalpolitiskt paket för de 50 mest utsatta småkommunerna, som i stort sett inte har berörts av de satsningar som har gjorts. I Malå kommun är ca 10 % av den yrkesverksamma befolkningen utan fast arbete. Jag är övertygad om att regeringen skulle göra mycket stora insatser, om motsvarande situation skulle uppstå i en större stad.

Jag vill föreslå att regeringen avsätter ett ordentligt belopp för de delar av Norrlands inland som har farit mycket illa sedan 1982. Regeringen bör inte själv utforma paketet utan i stället överlåta åt länsstyrelserna i de berörda länen att göra ett bra sådant.

En fråga som särskilt berör Malå skulle jag emellertid vilja att industriministern tog sig an. Där finns en ca 3 mil lång grusväg fram till Slagnäs. Dess tillstånd är till stort hinder för Malåföretagens export till Norge. Om industriministern tar med sig Hulterström och gör en färd längs den vägen i maj i år, kommer industriministern och kommunikationsministern att förstå att det är ett objekt som det är helt nödvändigt att göra någonting åt.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1987/88:451 om finansieringen av långsiktig forskning

Anf. 51 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Bo Hammar har frågat mig om jag är beredd att medverka till att ökade resurser förs över från industrin för att bekosta långsiktig samhällsfinansierad forskning.

I den forskningsproposition som lades fram förra året behandlades bl. a. frågan om statens och företagens ansvar för forskning.

I statsministerns inledning till propositionen konstaterades att rollfördelningen mellan stat och näringsliv sedan många år varit klar. Det är statens ansvar att svara för anslag till den grundläggande forskningen och forskarut-

bildningen, medan det är företagens ansvar att bedriva egen FoU-verksamhet som ligger nära marknaden. Om denna rollfördelning råder enighet, framhöll statsministern i propositionen. Denna enighet visade sig också i att riksdagen inte hade något att erinra mot propositionens uttalande.

Jag vill i det här sammanhanget påminna om att, i ett internationellt perspektiv, de svenska företagen gör mycket stora satsningar på forskning och utvecklingsarbete.

Anf. 52 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret på min fråga. Låt mig vara ofin nog att citera vidare ur förra årets forskningsproposition:

”En allt större del av den samlade svenska forsknings- och utvecklingsverksamheten är företagsfinansierad och företagsstyrd. Därmed finns en risk för att långsiktigheten i forskningen och den grundläggande forskningen trängs tillbaka.”

Astras hantering av aidsforskningen är ett mycket trist exempel på hur snabba vinstintressen tillåts styra forskningen. Astra har ju miljarder kronor i kassan, men inte ett öre av dem skall i fortsättningen gå till aidsforskningen, eftersom den inte anses kommersiellt lönsam. Detta är tragiskt, säger professorn i immunologi, Hans Wigzell. Han anser att Astra inte tar någon moralisk hänsyn. En bokstavligt talat livsviktig forskning får inte förspillas av kortsiktigt företagsekonomiskt tänkande, säger aidsexperten docent Eric Sandström. Virusforskarna på Astra lär vara upprörda och har blivit helt överrumplade av koncernledningens beslut. Skandinavians största läkemedelskoncern struntar helt enkelt i en av vår tids värsta farsoter – en koncern som dessutom har gjort enorma vinster.

Den koppling som jag ville diskutera med Lennart Bodström gäller vilken slutsats han drar av detta vad gäller inriktningen av vår framtida forskningspolitik, och om vi inte måste föra över pengar från dessa oerhört vinstrika bolag för att just bekosta långsiktig samhällsforskning.

Anf. 53 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Jag vill bara i korthet erinra om att den medicinska forskningen i Sverige representerar det största av våra forskningsområden. Den medicinska forskningen får ungefär en tredjedel av de 5 miljarder kronor som läggs ned på forskning. Det är inom detta område som den grundläggande forskningen utförs. Sedan sker ett fortsatt utvecklingsarbete inom industrin.

Jag kan också beklaga att man inom det här enskilda företaget inte ansett att resultat är så näraliggande att industrin vill ägna sig åt denna forskning utan i stället lämnar åt staten att svara för den.

Jag vill också göra påpekandet att av de medel som går till den forskning som bedrivs vid våra universitet på det tekniska och naturvetenskapliga området kommer ungefär 91 % från olika statliga källor och resten från andra källor, bl. a. från industrier och organisationer. Jag hoppas emellertid att det inte finns något universitet eller någon högskola i Sverige som forskar på sådana villkor att dess resultat inte omedelbart skall tillkännages. Den medicinska forskningen bekostas till 75 % av staten. Återstående 25 %

bekostas av landsting, läkemedelsindustri osv. Vi kan inte "specialdestinera" varifrån de olika statliga medlen kommer. De kommer från skatter som staten tar in både från enskilda hushåll och från företag.

Anf. 54 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! Jag tackar Lennart Bodström för de här ytterligare preciseringarna. Forskarsamhället har reagerat oerhört starkt på det som har inträffat – att, som jag sade tidigare, ett bolag som gjort dessa enorma vinster och som därmed också har ett mycket stort ansvar för forskningen helt enkelt inte är intresserat av att satsa några medel på en sådan här mer långsiktig forskning när det gäller en så oerhört allvarlig fråga.

Nu säger Lennart Bodström att han beklagar att det förhåller sig på detta sätt. Men vad det nu handlar om är att vi måste fundera på hur forskningen i vårt land skall se ut. Jag hörde häromdagen Kjell-Olof Feldt säga att det flyter omkring 90 miljarder kronor i de privata storföretagens kassor. Vore det inte lämpligt att vi tog hand om en del av dessa pengar och använde dem bl. a. just till forskning? När det gäller aidsforskningen är det en helt katastrofal situation.

Anf. 55 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! De olika medicinska, odontologiska och farmakologiska fakulteterna samt Medicinska forskningsrådet disponerar ungefär en och en halv miljard kronor till forskning. Om nu en insats som Astra tidigare har gjort bortfaller, så tycks det mig tänkbart att man inom fakulteter och forskningsråd kan komma att göra andra avvägningar. Men det är svårt för en lekman att ge närmare råd om hur dessa avvägningar skall ske.

Vi har ingen anledning att beklaga att den svenska industrin är så utvecklingsintensiv som den är. Men vi kan inte ändra på det förhållandet att vad man inom industrin kallar forskning i betydande utsträckning är utvecklingsarbete. Det överläts till den statliga forskningsorganisationen att svara för grundforskningen.

Anf. 56 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! Astra satsar mycket pengar på andra och – förlåt uttrycket – mer bagatellartade sjukdomar, för att få fram nya mediciner på vilka man kan göra stora pengar. Om vi har ett samhällssystem där vi överläter så mycket ansvar, inflytande och makt åt de privata företagen, är det väl rimligt att vi avkräver dem mer ansvar. Det gäller bl. a. forskningsverksamheten och, i detta fall, forskning om en enormt allvarlig sjukdom som vi står inför.

Jag tycker att Lennart Bodström kanske kunde använda något hårdare ord i detta sammanhang. Han beklagar att Astra nu helt har upphört med denna forskning. Jag tycker att man skulle kunna säga att det är skandalöst.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 57 Statsrådet BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Nic Grönvall har ställt följande fråga till mig.

Regeringen underkände i ett beslut nyligen en föreslagen kandidat till ordförandeposten i Bohusbanken. Vilka utgjorde skälen för regeringens ständpunktstagande?

Enligt en bestämmelse i bankaktiebolagslagen måste val av ny styrelseordförande i affärsbank underställas regeringen för godkännande. Sådant godkännande skall lämnas om den valde kan förväntas verka för att såväl bankens som samhällets intressen beaktas i bankens verksamhet.

I det aktuella fallet motsatte jag mig vid en underhandskontakt val av en person med hänvisning till att denne representerade ett helt dominerande ägarinflytande i Bohusbanken.

Min hållning innebar inte något ifrågasättande av kompetensen eller den rent personliga lämpligheten hos personen i fråga.

Anf. 58 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Det är inte någon överraskning att svaret har den utformning det har. Inte heller svarets innehåll är överraskande. Jag har ställt denna fråga därför att jag tycker att den behöver finnas med i riksdagens protokoll, för att styrka mitt påstående i andra sammanhang om att regeringen håller på att flytta gränserna högst avsevärt, både när det gäller regeringens fullmakt enligt banklagstiftningen och när det gäller dess syn på ägarrollen i bankverksamhet.

Slutsatsen av svaret måste bli att en person som representerar ett stort ägaransvar inte också kan hysa ett seriöst samhällsintresse och ha ett samhällsengagemang. Vi talar här om Per Lundberg. Han är VD i Providentia, som är en betydelsefull delägare i Bohusbanken. Statsrådet säger att denne Per Lundberg är en bra människa. Han är lämplig för arbetet. Men han är inte lämplig, därför att han representerar en dominerande ägare. Den direkta logiska slutsatsen av detta måste bli att den som representerar en dominerande ägare enligt den socialdemokratiska dogmen inte kan ha samhällsintresse. Jag vill fråga om statsrådet är beredd att bekräfta att den tolkningen av svaret är riktig.

Jag vill också göra gällande att statsrådets svar och statsrådets ständpunktstagande strider mot lagen. Det är nämligen omvittnat i näringsutskottets skrivningar att ägarintresset inte får spela in i sådana här sammanhang. Från näringsutskottets sida talas en hel del om den integritet dessa personer, som representerar betydande ägarintressen, normalt har, och det framhålls att de icke får underkännas i sådana här sammanhang. Personer med integritet får inte underkännas, tycker näringsutskottet.

Jag frågar statsrådet: På vilket sätt anser statsrådet att näringsutskottet har givit regeringen fullmakt att underkänna lämpliga personer, därför att de är representanter för ägare?

Anf. 59 Statsrådet BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Jag förnekar bestämt att regeringen har förändrat eller förändrar positionerna på det här området och att det skulle strida mot lagstiftningen.

Jag har redovisat vad lagstiftningen säger. Såväl bankens som samhällets intressen skall beaktas i verksamheten. När lagstiftningen då tillämpas går det inte att bortse från att den som representerar ett helt dominerande ägarintresse i en bank kan ställas inför situationer där detta intresse kommer i konflikt med de intressen som en styrelseordförande enligt bankaktiebolagslagens regler skall verka för. Risken för att de senare intressena därvid kan komma att åsidosättas gör det mindre lämpligt med en sådan person på ordförandeposten.

Det var dessa överväganden som låg till grund för mitt besked.

Anf. 60 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Den risk som statsrådet nu talar om är en helt teoretisk – jag skulle t. o. m. vilja säga hypotetisk – risk. Det finns ju andra regler som säkerställer samhällsinflytande av mycket större betydelse i bankstyrelserna. Det handlar om de offentliga ledamöterna i styrelsen, som verkligen kan utöva påverkan på besluten. Styrelseordföranden representerar trots allt bara en röst.

Det senaste inlägget förstår jag var förberett, för jag såg ju att statsrådet läste innantill, så saken är genomtänkt. Det intressanta är då att statsrådet säger att risken för en framtida konflikt skulle utgöra grunden för ståndpunktstagandet. Det betyder faktiskt att statsrådet menar att personen i fråga inte har integritet. Det som kännetecknar en god människa med hög integritet är ju att denna människa på ett klokt och korrekt sätt kan pröva konfliktsituationer och avgöra dem i enlighet med sina skyldigheter.

Jag undrar om statsrådet har tänkt igenom vad statsrådet egentligen sade. Om Per Lundberg har tillräcklig integritet för att klara en konfliktvärdering, då kan han helt enkelt inte underkännas. Och ni har ju sagt att han har det.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1987/88:448 om översyn av konkurrenslagstiftningen.

Anf. 61 Statsrådet BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Bengt Rosén har frågat mig om jag är beredd att ta initiativ till en översyn av konkurrenslagstiftningen. Bakgrunden till frågan är att näringsfrihetsombudsmannen (NO) nyligen har uttalat sig i massmedierna mot bl. a. horisontell prissamverkan.

Konkurrenslagen har till ändamål att främja en från allmän synpunkt önskvärd konkurrens inom näringslivet. Lagen ger NO ett instrument att ingripa mot alla typer av konkurrensbegränsningar som kan ha skadlig verkan. Lagen är av förhandlingskaraktär, och om NO inte kan nå fram till en godtagbar överenskommelse i ett enskilt fall kan frågan hänskjutas till marknadsdomstolen för prövning. Genom 1983 års ändring i lagen infördes regler om kontroll av företagsförvärv.

Det är självfallet viktigt att erfarenheterna av lagens tillämpning ständigt utvärderas. Inom finansdepartementet följs därför fortlöpande resultatet av konkurrenslagens tillämpning. Jag har för egen del gjort bedömningen att lagen hittills fungerat tillfredsställande och att gränserna för nuvarande konkurrenslagstiftning inte prövats tillräckligt. Det konkreta fall som Bengt Rosén berör i sin fråga har ännu inte avgjorts av NO. Ett antal ärenden, där horisontell prissamverkan har ifrågasatts, prövas dessutom för närvarande av NO och marknadsdomstolen.

Jag ser mot den här bakgrunden inte skäl att för närvarande föreslå regeringen ändringar i konkurrenslagen. Jag vill emellertid inte utesluta att en sådan översyn kan bli aktuell.

Anf. 62 BENGT ROSÉN (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Det råder ju politisk enighet om att vi så långt som möjligt skall ha konkurrens inom handel och näringsliv, därför att detta leder till utveckling och prispress. Vår konkurrenslagstiftning och näringsfrihetsombudsmannen är ovärderliga instrument för att bevara konkurrens mellan stora och små företag på någorlunda lika villkor. Utan dessa hade troligtvis ett företag som IKEA aldrig kunnat utvecklas från en genial idé till ett världsomspännande storföretag. Den första utvecklingen hade säkerligen kvävts genom leveransvägran m. m. av de större företag på marknaden som känt sig hotade.

Den s. k. konkurrensutredningen, som utarbetade förslaget till nuvarande konkurrenslag, föreslog utöver förbuden mot bruttoprissättning och anbuds-karteller även förbud mot priskarteller och marknadsdelningskarteller. De senare förbuden infördes dock inte, eftersom man ansåg att det var svårt att göra en avgränsning av det kriminaliserade området. Detta har lett till att NO nu har svårigheter att komma till rätta med horisontell prissättning, vilket t. ex. har inneburit att skogsägare har svårt att få mer än ett anbud därför att de stora skogsbolagen har fusionerat och dels gjort en geografisk marknadsuppdelning, dels prissamarbetat genom gemensamma inköpsbolag.

När det gäller frågan om förbud mot priskarteller och marknadsdelnings-karteller kan vi ju utifrån senare års erfarenhet lätt koppla på den utredning som nyligen har gjorts. Jag anser att vi därför snabbt kan få fram det underlag som vi behöver för en remissomgång och en lagstiftning när det gäller denna del.

Jag önskar höra om statsrådet delar min uppfattning.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1987/88:425 om informationen till anställda vid företagsköp och fusioner

Anf. 63 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Nils Nordh har frågat mig på vad sätt regeringen avser att agera för att tillförsäkra löntagarna det inflytande över bl. a. företagsköp och fusioner vilket är andemeningen med lagen (1976:580) om medbestämmande i

*Om informationen till
anställda vid företags-
köp och fusioner*

arbetslivet (MBL). Frågan är ställd mot bakgrund av de på senare tid allt vanligare affärerna i näringslivet med företag som går samman eller köper upp varandra.

Regeringen har aviserat en utredning om vissa näringspolitiska frågor i samband med större företagsförvärv och fusioner i svenskt näringsliv. I uppdraget ligger bl. a. att i ett antal fall kartlägga vad som hände efter det att affären genomfördes och ställa detta mot de konsekvensbedömningar som gjordes innan affären genomfördes.

MBL gäller beslut av den som juridiskt sett är arbetsgivare, däremot inte den som enbart äger eller kontrollerar ett företag. Utanför lagen faller därför t. ex. beslut av en koncernledning att överlåta ett i koncernen ingående dotterföretag genom att sälja moderbolagets aktier i detta. I fråga om koncerner med verksamhet i Sverige har det dock kommit i gång en avtalsutveckling som ger facket möjlighet till inflytande även över koncernbeslut. I dag finns, förutom utvecklingsavtalet mellan SAF och LO/PTK, flera sådana avtal.

Frågan om de anställdas medbestämmanderätt inom koncerner och i samband med företagsöverlåtelser har diskuterats och analyserats i olika sammanhang under åren utan att det lett till lagstiftningsåtgärder. Inte minst de senare årens utveckling med komplicerade ägarförhållanden och företag som i ökad utsträckning går samman eller köper upp varandra visar att frågan kanske är mer aktuell i dag än någonsin. Enligt min mening talar detta för att man borde undersöka dels vilket utfall medbestämmandeavtalen har givit i praktiken, dels vilka ytterligare möjligheter som kan finnas till ett ökat fackligt inflytande på detta område. Som jag ser det är det nödvändigt att arbetstagarna också har insyn i så viktiga beslut som att sälja eller köpa företag. Frågan är emellertid komplicerad och rymmer många olika aspekter. Denna fråga kräver noggranna analyser. Jag är därför inte beredd att i dag ta ställning till vilken eller vilka möjliga lösningar som kan vara framkomliga när det gäller att tillförsäkra de anställda ett sådant inflytande.

Anf. 64 NILS NORDH (s):

Herr talman! Jag vill först tacka arbetsmarknadsministern för svaret, som jag tycker andas en viss optimism.

Anledningen till att jag har ställt den här frågan är de omfattande företagsköp som förekommit utan att de anställda har haft information eller kunskap om skeendet. Låt mig ta ett exempel.

Bahco Ventilation AB i Enköping, ett företag som kommit ganska långt på medbestämmandeområdet, uppköptes för några månader sedan av Fläkt AB för att dagarna efter köpet ingå i den stora ABB-koncernen, Asea Brown Boveri, med huvudkontoret placerat i Schweiz. Man ställer sig naturligtvis frågan: Hur skall de anställda på Bahco Ventilation kunna påverka de beslut som fattas i Schweiz? Det är för mig obegripligt, om vi inte på något sätt förändrar medbestämmandelagen.

Jag noterar att efter det att jag hade ställt min fråga har regeringen aviserat den i svaret nämnda utredningen av företagsköp och fusioner.

Än en gång vill jag påstå att jag finner en positiv sida i svaret. Tack så mycket!

Anf. 65 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Bo Hammar har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder som kan minska arbetslösheten bland skådespelare. Frågan är ställd mot bakgrund av att AMS har minskat fördelningen av medel till Teatercentrum, något som enligt Bo Hammar kan försvåra Teatercentrums förmedlingsverksamhet och därigenom ytterligare öka arbetslösheten.

Arbetet med att förstärka de arbetsmarknadspolitiska insatserna på kulturområdet inleddes redan under år 1986 när kulturarbetsförmedlingen gavs en starkare ställning inom arbetsmarknadsverkets organisation. I samband med detta fastställdes också ett arbetsmarknadspolitiskt program för kulturområdet med målsättningen att minska arbetslösheten och öka servicen. I den nya kulturarbetsförmedlingen ingår bl. a. fem regionala kontor och förmedlare vid åtta Centrumbildningar, varav Teatercentrum är en.

På scenområdet innebär detta att ca 11 milj. kr. satsas på arbetsmarknadspolitiska åtgärder under innevarande budgetår, utöver en förbättrad platsförmedling och yrkesvägledning där kulturarbetsförmedlingen och Teatercentrum utgör kompletterande verksamheter. Utöver denna verksamhet behövs emellertid andra åtgärder.

Det senaste exemplet på nya initiativ är den s.k. Teaterpoolen för arbetslösa skådespelare som startar i Stockholm under våren. Det är en försöksverksamhet där de arbetssökande på heltid i grupper om tio får stöd i form av förmedling, yrkesvägledning, yrkesträning och marknadsföring.

Arbetslösheten bland skådespelare har många orsaker. Den främsta är naturligtvis att efterfrågan på arbetskraft är otillräcklig. En annan orsak är att anställningsformerna har förändrats mot allt fler objektsanställningar – för en uppsättning eller en säsong. Samtidigt med denna utveckling har tillströmningen av medlemmar till Teaterförbundet och arbetslöshetskassan ökat. Allt fler ungdomar söker sig på olika vägar till konstnärliga yrken och kräver att få en fast förankring på en redan överetablerad arbetsmarknad. Denna utveckling måste mötas med andra medel än arbetsmarknadspolitiska, något som jag också diskuterat med Teaterförbundets ledning vid ett sammanträffande i februari i år.

Anf. 66 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! Jag tackar Ingela Thalén för hennes utförliga svar på min fråga.

I gårdagens kulturdebatt här i kammaren uttalade Bengt Göransson sitt bekymmer över just arbetslösheten bland skådespelarna. Detta är naturligtvis i hög grad en kulturpolitisk fråga – det handlar om våra kulturpolitiska satsningar. Men det är faktiskt också en fråga för arbetsmarknadsministern.

Arbetslöshetsfrågorna diskuteras ju ofta här i kammaren. Men det är mera sällan som vi visar något intresse för kulturarbetarnas situation – därav min fråga till Ingela Thalén.

Arbetslösheten inom Teaterförbundets område låg 1987 på närmare 13 %, vilket jag tror är arbetsmarknadens högsta. 32 % av medlemmarna i

*Om arbetslösheten
bland skådespelare*

Teateranställdas förbund var arbetslösa någon gång under året. Under förra sommaren lär var fjärde A-kassemédlem ha varit arbetslös hela eller delar av denna tremånadersperiod. Nästan varje medlem i Teaterförbundet erhöLL ersättning från A-kassan någon gång under 1987.

Ingela Thalén talar om att arbetsmarknaden är överetablerad. Jag vet inte riktigt om jag är beredd att hålla med om detta, för jag menar att vi har behov av mycket mera teater. Vi har också ansvar för att de ungdomar som går igenom våra statliga teaterhögskolor och drar på sig enorma studieskulder även skall kunna få ett jobb efter avslutad utbildning.

Vi borde satsa ytterligare. Just därför är jag förvånad över att man dragit ner på anslaget till Teatercentrum för denna förmedlingsverksamhet. Teatercentrum förmedlar ju tusentals föreställningar varje år och skapar därmed också mycket arbete för skådespelarna.

Anf. 67 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Den minskade tilldelningen av medel till Teatercentrum gäller stödet till den administrativa delen av verksamheten, och detta påverkar en del administrativa rutiner och arbetsorganisationen. Det minskade bidraget skall emellertid inte påverka de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Jag har haft en noggrann genomgång av saken och fått klartecken för att man skall förändra arbetsorganisationen och det administrativa arbetet och därmed kunna genomföra lika god förmedlingsverksamhet som tidigare, men med ett något förändrat arbetssätt.

Det viktigaste är i stället att med hjälp av arbetsmarknadspolitiska åtgärder satsa på t. ex. Teaterpoolen, som jag tror kommer att kunna göra en mycket bra arbetsmarknadspolitisk insats.

När det gäller arbetskraftstillgången och olika typer av teateruppsättningar med dansare, musiker och skådespelare är det naturligtvis både viktigt och riktigt som Bo Hammar säger, att vi verkligen måste se till att ta till vara dem som lämnar de statliga teaterskolorna.

Jag tror Bo Hammar håller med mig om att tillskottet till den s. k. kulturella arbetsmarknaden utgör ett problem. En stor del av de kulturpolitiskt viktiga insatserna av t. ex. amatörteaterverksamheten har nämligen i en hel del fall resulterat i arbetslöshet också hos de professionella skådespelarna. Detta är en kulturpolitisk diskussion som inte helt och hållet faller inom arbetsmarknadspolitikens ram. Icke desto mindre berör den naturligtvis arbetslösheten hos samtliga verksamma på kulturområdet.

Detta är en diskussion som vi naturligtvis får fortsätta att föra. Jag är emellertid förhoppningsfull när det gäller t. ex. Teaterpoolens verksamhet och övriga arbetsmarknadspolitiska insatser inom ramen för vårt arbetsområde.

Anf. 68 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! Jag hoppas också att Ingela Thalén har rätt i att Teaterpoolen kan spela en positiv roll. Jag skall inte här plåga Ingela Thalén med en kulturpolitisk debatt kring delvis komplicerade frågor. Den diskussionen får jag i första hand föra med Bengt Göransson.

Det är ändå beklagligt att behöva skära ned i ett anslag till Teatercentrum.

som är ett effektivt organ för att få till stånd teaterverksamhet runt om i landet, vilket från kulturpolitisk synpunkt är mycket positivt, och samtidigt skapa många arbetstillfällen.

Det går ju inte att jämföra Teatercentrums arbete med vilken arbetsförmedlings som helst. Man behöver vissa resurser för att kunna åka runt i landet – jag tror det rör sig om 100 000 kr. eller någonting sådant. Varför skulle man skära ned på detta? I denna verksamhet är det mycket pengar, men sett ur statens synvinkel är det ju närmast felräkningspengar.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Då finansministern meddelat att han på grund av andra åligganden inte kunde infinna sig i kammaren förrän kl. 13.00 för att lämna på föredragningslistan upptagna meddelanden och svar, beslöt kammaren kl. 11.46 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 13.00.

17 § Förhandlingarna återupptogs kl. 13.00 under ledning av tredje vice talmannen.

18 § Meddelande om svar på interpellationerna 1987/88:218 och 219

Anf. 69 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Bo Lundgrens interpellationer om sänkta marginalsatser och om skattetrycket har inte kunnat besvaras inom föreskriven tid på grund av arbetsbelastning och utlandsresor. De kommer att besvaras i ett sammanhang den 26 april.

19 § Svar på fråga 1987/88:427 om Vin- & Spritcentralens försäljning utomlands

Anf. 70 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Ingrid Ronne-Björkqvist har frågat statsrådet Johansson om han är villig att medverka till att AB Vin- & Spritcentralen följer de av riksdagen fastställda riktlinjerna för alkoholpolitiken även vid försäljning utomlands.

Enligt regeringens arbetsfördelning är det jag som skall svara på frågan.

Min uppfattning är att AB Vin- & Spritcentralen i sin verksamhet följer de riktlinjer för alkoholpolitiken som statsmakterna dragit upp. I övrigt skall bolagets verksamhet bedrivas efter vedertagna företagsekonomiska principer, givetvis med hänsyn tagen till bolagets ansvar som monopolföretag. Enligt det avtal mellan staten och bolaget som reglerar bolagets verksamhet och drift förutsätts export kunna ske av de produkter som bolaget tillverkar, även om bolagets huvuduppgifter är att tillverka, importera och idka partihandel med bl. a. spritdrycker för den svenska marknaden. Jag är inte

Prot. 1987/88:106
22 april 1988

Meddelande om interpellationssvar

Om Vin- & Spritcentralens försäljning utomlands

beredd att ta något initiativ till att avtalet ändras på den punkten eller på det sättet att de alkoholpolitiska riktlinjer som den svenska riksdagen har lagt ut skall tillämpas på försäljning i andra länder. Det ankommer på bolagets utländska återförsäljare att rätta sig efter de regler för försäljning och marknadsföring av spritdrycker som varje land har ställt upp för sin del.

Jag vill slutligen erinra om att det inte är AB Vin- & Spritcentralens uppgift att, som Ingrid Ronne-Björkqvist säger i sin fråga, dämpa marknadsföring och konsumtion i Sverige. Bolagets uppgifter är att bereda eller importera samt idka partihandel med drycker. Försäljningen till allmänheten sköts av det särskilda detaljhandelsbolaget, Systembolaget AB.

Anf. 71 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret.

För drygt 200 år sedan fick staten monopol på tillverkning av brännvin. Prästerna fick en befallning att inskräpa hos folket att det var en nationell plikt att dricka så mycket brännvin som möjligt. Den s. k. brännvinsepidemin utvecklade sig snabbt och fick katastrofala följder för landet.

Numera får man inte bedriva reklam för sprit, varken från predikstolarna eller med dagens mera raffinerade metoder – inom landet. Det lönar sig inte att sälja sprit – till svenskar. Om man säljer till utlandet kan man dock strunta i de sociala hänsynen. Affärerna går strålände med vodkafaskor som dinglar i julgranar och spelar bjällerklang, gratisutdelning på gator i Japan och mördande reklam i kvinnotidskrifter. Denna reklam är inte bara mördande för kvinnorna, utan också för de barn som de bär på.

Sveriges bidrag till WHO:s mål om 25 % minskning av konsumtionen till år 2000 har hittills bestått av en snabbt stegrad flod av vodka – 4 miljoner liter 1983, 16 miljoner liter 1986. I fjol jublade det helstatliga monopol företaget i ett pressmeddelande över att exporten översteg importen med över 50 %. Man sålde bl. a. till en rad u-länder.

Innebär detta, Kjell-Olof Feldt, att bolaget tar hänsyn till sitt ansvar som exportföretag? Snälla Kjell-Olof Feldt, tänk om och gör något åt eländet och gör det snabbt! Detta är en skamfläck väl jämförbar med vapenexporten!

Anf. 72 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Sveriges insatser för att uppnå den målsättning som Världshälsoorganisationen har ställt upp måste rimligen gälla att begränsa alkoholförbrukningen i Sverige. Ingrid Ronne-Björkqvist lär icke kunna påvisa att förtäringen av spritdrycker i vare sig Amerikas förenta stater eller Japan har stegrats på grund av att man där dricker svensk vodka i stället för amerikansk, rysk eller japansk vodka.

Parallellen med vår export i övrigt tycker jag inte är mer befogad än att Sverige i det här fallet – eller det svenska företag det här gäller – helt rättar sig efter de regler, lagar och värderingar som finns i de länder där man verkar. Sverige brukar, inte minst av Ingrid Ronne-Björkqvists eget parti, pekas ut som det land som vill vara förmyndare för andra länder och som vill tala om för dem hur de skall leva och uppträda. Jag finner det relativt orimligt att ett svenskt aktiebolag, även om det råkar vara statligt; i andra länder skulle försöka så att säga trycka på dem den svenska alkoholpolitiska lagstiftningen.

Jag tror att Sverige skulle bli ganska impopulärt utomlands om vi gjorde sådana försök.

Prot. 1987/88:106
22 april 1988

Om användning av investeringsfondsmedel för att förbättra arbetsmiljön

Anf. 73 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Mitt parti står för socialt ansvar.

Vin- & Spritcentralen vägrar lämna ut uppgifter om hur mycket man har sålt, och man har därvid anfört konkurrensskäl. Riksdagens utredningstjänst fick i stället vända sig till SCB för att få fram siffrorna.

Det har sagts i debatten att man säljer blygsamt till u-länder bara för att betjäna t. ex. ambassader och svenskar som finns där. Jag har dock väldigt svårt att tänka mig att ambassadpersonal och ett fåtal svenskar förbrukade 32 000 liter svenskt brännvin och svensk vodka i Indonesien 1986 eller 4 500 liter i Taiwan i fjol. Det var då man började med sin marknadsföring i Taiwan.

Bolagets huvuduppgift är att tjäna den svenska marknaden, står det i svaret, men sköter man verkligen den uppgiften på avsett sätt när det är 50 % mera export än import i dag?

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1987/88:432 om användning av investeringsfondsmedel för att förbättra arbetsmiljön

Anf. 74 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! I sin fråga om frisläpp av investeringfonder har Ingrid Ronne-Björkqvist pekat på vikten av att ensidiga arbetsmoment kan utföras maskinellt och att behovet av arbetskraft kan minskas i områden med brist på arbetskraft.

Jag redovisade senast min syn på frisläpp av investeringsfonder för maskininvesteringar i ett interpellationssvar den 12 januari i år. I det sammanhanget pekade interpellanten på rationaliseringsfördelarna av ett frisläpp. Jag svarade då att jag – mot bakgrund av bl. a. det höga resursutnyttjandet i den svenska industrin – inte övervägde att föreslå regeringen någon utvidgning av frisläppet. Mitt svar i dag blir att jag inte har fått anledning att ändra ståndpunkt.

Anf. 75 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret. Men jag måste säga att jag är besviken också över det här svaret.

För en månad sedan hade jag en debatt med Ingela Thalén om bristen på arbetskraft i Östbo–Västbo. Vi var överens om att det behövs radikala åtgärder från såväl statens som kommunens sida – båda har samma ansvar. Ingela Thalén nämnde som första åtgärd vikten av att förbättra arbetsmiljön, så att folk kan stanna kvar i sin bygd. Det är riktigt att de 16 000 småindustrierna i stor utsträckning sysslar med tillverkning som har visat sig orsaka belastningskador. Det gäller t. ex. monotont plockarbete.

Denna effekt har inte varit känd så länge. Belastningskadorna är i dag

Prot. 1987/88:106
22 april 1988

Om folkpensionärernas extra avdrag vid inkomsttaxeringen

orsak till mer än hälften av arbetssjukdomsfallen i landet, och de ökar mer än andra sjukdomar. En småföretagare sade till mig: "Det här borde en maskin få göra i stället, för det här pocket far inte flickorna väl av på sikt, men jag klarar inte av en investering på 1/2 miljon." Därför ställde jag denna fråga.

Vore det inte rimligt att investeringsfonderna fick användas i ett sådant fall? Regeringen kunde då glädja sig åt att slå tre flugor i en smäll: dels förbättras arbetsmiljön, dels kan en maskin ta över arbetsuppgifter på ett område där det är en skriande brist på arbetskraft och dels förbättras landets ekonomi genom att vi säljer vettigare saker än Absolut Vodka till utlandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1987/88:456 om folkpensionärernas extra avdrag vid inkomsttaxeringen

Anf. 76 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Martin Olsson har frågat mig om regeringen kommer att framlägga förslag för riksdagen om avskaffande fr. o. m. innevarande inkomstår av reduceringen av folkpensionärernas extra avdrag på grund av förmögenhet.

Jag är väl medveten om att reduceringen av det extra avdraget till följd av förmögenhetsinnehav kan få orimliga marginaleffekter för vissa pensionärer. Det är min ambition att försöka komma till rätta med saken. Som jag sade i svar på en interpellation i samma ämne från Martin Olsson i december i fjol pågår också ett arbete inom finansdepartementet som syftar till att finna en lösning så att reglerna så snart som möjligt kan ändras. Att helt avskaffa förmögenhetsprövningen skulle innebära ett inkomstbortfall för staten och kommunerna på närmare 1 miljard kronor. Det finns enligt min mening inte utrymme för en så kostsam reform nu.

Jag har emellertid för avsikt att senare i år återkomma till denna fråga och därvid presentera en lösning som innebär vissa lindringar i förmögenhetsprövningen.

Anf. 77 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret på min fråga.

Som jag har visat både i en interpellation och i en motion kan folkpensionärer med låg pension och med besparingar drabbas av synnerligen höga marginaleffekter genom konstruktionen av det extra avdraget. Marginaleffekten kan bli över 170 % på räntan på sparkapital och över 200 % om hänsyn tas till KBT.

Dessa orimliga regler gjorde att jag i en motion föreslog att reduceringen av det extra avdraget på grund av förmögenhet skulle avskaffas fr. o. m. innevarande inkomstår.

I ett radioprogram som statssekreterare Erik Åsbrink och jag var med i den 13 januari framgick det, som jag och alla som lyssnade till programmet uppfattade det, att regeringen var positiv till en snabb lösning – till skillnad från vad som framgick av det svar jag hade fått i en interpellationsdebatt den

11 december, då finansministern uttalade sin förståelse för problemet men hänvisade till att det skulle lösas genom en helhetslösning i samband med en allmän skattereform.

I det svar som jag har fått i dag uppger finansministern att ett avskaffande av förmögenhetsprövningen skulle innebära ett inkomstbortfall på 1 miljard kronor. Det betyder då att folkpensionärer med låg pension men med besparingar, i detta fall över 91 000 kr., för närvarande drabbas av en extra förmögenhetsskatt på 1 miljard kronor. Det är egentligen fantastiskt. Självfallet kan jag inte nu kontrollera summan, som jag inte har sett förut, men jag tycker att även den talar för att detta orimliga system måste avskaffas.

Finansministern talar om "vissa lindringar i förmögenhetsprövningen", och jag vill fråga om det betyder att principerna skall vara kvar men att endast förmögenhetsgränserna flyttas upp något.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1987/88:397 och interpellation 1987/88:214 om löneutvecklingen och det ekonomiska läget

Anf. 78 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Lars Tobisson har frågat vilka ekonomisk-politiska åtgärder regeringen tänker vidta med anledning av att löneutvecklingen, enligt Lars Tobisson, i år kan förutses överskrida 7 %. Anne Wibble har frågat om regeringens bedömning av de negativa effekterna av en lönekostnadsökning på 7 % står fast, och vad regeringen i så fall tänker göra åt saken.

Till Anne Wibble vill jag först säga att regeringen inte finner någon anledning att ändra bedömningen från i januari. En lönekostnadsökning på 7 % vore negativ för Sverige jämfört med en mer dämpad utveckling.

Nu är det ännu inte klart vilken lönekostnadsökning vårt land faktiskt kommer att få i år. På den privata sidan återstår fortfarande en stor mängd lokala avtal. Löneglidningen vet vi ännu inte särskilt mycket om. Vad gäller den offentliga sektorn kan kostnaderna för avtalen i kommunerna beräknas till ca 6 %. På den statliga sidan kommer kostnadsstegringen i år att stanna en bra bit under 7 %.

Därför vet jag inte hur Lars Tobisson kan vara så säker på att kostnadsökningen, totalt sett, kommer att överskrida 7 %. Däremot kan jag hålla med om att det nu verkar klart att den kommer att överskrida de 4 % som finansplanens huvudalternativ utgick ifrån.

Det beklagar jag. Vilka åtgärder regeringen kommer att föreslå med anledning av detta redovisas i den kompletteringsproposition som läggs på riksdagens bord nästa vecka.

Anf. 79 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret. Under den tid som det har dröjt, har min fråga blivit än mer berättigad. Avtal har träffats på allt högre nivåer, och de krafter som driver på löneglidningen har blivit allt starkare.

Till min förvåning försöker Kjell-Olof Feldt göra gällande att kostnadsökningen i år kan stanna under katastrofalternativets 7 %. Inför en så ogrundad påstridighet finns det nästan bara ett sätt att reagera. Skall vi slå vad? Men finansministern kanske än en gång erbjuder sig att äta upp sin numera så berömda hatt.

I den moderata partimotionen i januari pekade vi på de faktorer som i år skulle göra det särskilt svårt att hålla tillbaka lönestegringen: högt kapacitetsutnyttjande, stor efterfrågan på arbetskraft, betydande spänningar mellan olika löntagargrupper inom och mellan avtalsområdena, det förhållandet att första avtalsåret brukar bli dyrast och att det i år dessutom är valår. Men som det största problemet framhöll vi att regeringen försummat att med skattelättnader bädda för måttfulla löneökningar, som ändå kunde klara köpkraften. Vi gjorde den bedömningen – grundad på erfarenhet – att den genomsnittliga löneökningen snarare skulle hamna över än under 7 %.

Medan regeringen antog att priserna under 1988 skulle stiga med 3,4 %, fann vi det mera realistiskt att räkna med en prisstegring över 5 %. Men jag är rädd att vi var alltför optimistiska. Den aktuella inflationstakten ligger kring 6 %. Självfallet finns det ett nära samband med de stora lönekostnadsökningarna. Här får jag kanske fråga, som jag brukar göra: Blir det något prisstopp i år? Ja eller nej? Uteblivet svar måste – enligt tidigare angivna regler – tyvärr räknas som ett ja.

Tycker inte finansministern själv att det börjar bli litet pinsamt att alltid ligga för lågt i sina löne- och prisantaganden, att inte göra realistiska bedömningar eller att inte ens erkänna faktiska förhållanden sedan de väl har framträtt? Det är ju faktiskt inte bara pinsamt. När siffrorna för löne- och prisutvecklingen är fel, kommer även de ekonomiska förutsägelseerna i övrigt snett. Den ekonomiska politiken grundas på ett underlag som inte stämmer med verkligheten.

Skälet till att finansministern ännu kan klänga sig fast vid fiktionen att 7-procentsgränsen inte är genombruten är – förutom den sedvanliga underskattningen av löneglidningen – att avtalsparterna i stor utsträckning använt det gamla förhandlartricket att skjuta lönehöjningarna en bit in på året. Kostnadsgenomslaget blir då inte fullständigt det första avtalsåret. Men lönenivån höjs fullt ut inför nästa år. I den lönerörelse som då skall genomföras får man problem med överhänget från föregående år.

Min fråga var: Vad skall regeringen nu göra? Finansministerns närmaste man, statssekreterare Erik Åsbrink, har givit sitt svar i en tidningsintervju: "Om den tredje vägens politik misslyckas genom att arbetsmarknadens parter inte förmår hålla löneutvecklingen inom rimliga gränser, då kan det vara dags att låta andra politiska krafter pröva sina alternativ." Jag tror att det var en klok ståndpunkt. Kan det bli aktuellt redan före höstens val, tror Kjell-Olof Feldt?

Det ryktas nu att finansministern i stället funderar på något slags indragning av likviditet från näringslivet. Tankegången är ju egentligen rätt förskräcklig: "Vi tycker att företagen har för mycket pengar – alltså går vi in och tar dem." Det verkar vara så man resonerar. Det är verkligen inte värdigt ett rättssamhälle, men vi svenskar börjar bli så vana vid sådana här ingrepp – för att inte säga övergrepp – att vi knappast reagerar längre.

Den motivering som kanske kommer blir väl förstås att arbetsgivarna därmed inte kan vara lika frikostiga i den lokala lönebildningen som de annars skulle ha varit. Men den motiveringen håller inte. De pådrivande krafterna är så mycket starkare, och dessutom är det alltför sent på året för att nämnvärt kunna påverka kostnadsökningen över huvud taget.

Om 1988 således är "kört", undrar man vad som kommer att göras inför 1989. Jag har redan nämnt problemet med överhänget nästa år. Vi moderater har på ett tidigt stadium lagt förslag om marginalsattesänkningar och därtill inflationsskydd för skatteskalen – åtgärder som enligt min mening är helt nödvändiga inför 1989 års lönerörelse.

Men Kjell-Olof Feldt har kritiserat oss för att vi dristar oss att föreslå skattesänkningar för nästa år. Frånvaron av inflationsskydd kommer att slå hårt på en oförändrad skatteskala, när inflationen ligger kring 6 %. Och regeringen har till råga på allt föreslagit en höjning av löneskatten från årsskiftet.

Menar verkligen finansministern att regeringen inte avser att föreslå några skatteåtgärder för att underlätta nästa års avtalsrörelse och därmed bidra till att lönebildningen håller sig inom samhällsekonomiskt försvarbara ramar, eller finns det någon verklighet bakom statsministerns antydningar i debatten i TV i går med Carl Bildt?

Anf. 80 ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag får tacka finansministern för svaret på min interpellation, även om innehållet var föga upplysande.

Min första fråga gällde om regeringens bedömning från i januari står fast. Ja, det gör den, sade finansministern. Det handlar om vad som händer i svensk ekonomi om lönekostnadsökningarna blir 7 %.

Detta är nu inte bara "negativt", som finansministern säger i svaret. Men det räcker inte med att bara beklaga det som har hänt. Det är katastrofalt, enligt vad finansministern själv sade i januari.

I finansplanen sägs det att resultatet av sex års socialdemokratisk politik är att man nått en "kritisk punkt". Med 4 % lönekostnadsökningar skulle det sedan gå åt rätt håll från denna kritiska punkt. Med 7 % lönekostnadsökningar skulle det gå åt fel håll från den kritiska punkten.

Nu säger finansministern att man inte vet om det verkligen blir 7 %, för allt är inte klart än. Det återstår en del. Men som Lars Tobisson sade lär det knappast kosta mindre när de lokala förhandlingarna är genomförda och löneglidningen kan beräknas.

Överhäng och höjda arbetsgivaravgifter gör att det egentligen inte finns mycket kvar att förhandla om nästa år heller.

Det skulle vara intressant att höra finansministerns förklaring till att det har gått så illa. Regeringen måste ju ha gjort något fel? Det kan inte vara så att allt har gjorts rätt när resultatet blir så dåligt.

Jag menar att skattepolitiken är en viktig sak som har gjorts fel. Alla skattehöjningarna har försvårat. Bristen på fortsatta marginalsattesänkningar har försvårat. Avsaknaden av ett inflationsskydd i inkomstskatten har medverkat till att det har gått snett. Jag skulle vilja fråga om finansministern håller med om att skattepolitiken har varit felaktigt utformad.

Jag menar också att bristen på stabila förutsättningar har varit markant. Det var tokigt med förra årets hattande fram och tillbaka med arbetsgivaravgiftshöjningar och olika siffror för lönenormen. Menar kanske finansministern att ett skäl till att det gått snett är att regeringen i för liten utsträckning har lagt sig i förhandlingarna?

Finansministern har enligt ett tidningsreferat nyligen sagt att införandet av de kollektiva löntagarfonderna har varit bra för Sverige och att mer kollektivt ägande genom en femte AP-fond skulle göra allt ännu bättre. Löntagarfonderna infördes ju bl. a. för att underlätta lönebildningen, sades det. Nu är de införda, och ändå har det gått snett. Hur hänger det ihop?

Stig Malm har om årets avtalsrörelse och väntad löneglidning sagt att detta kan sätta fyr på inflationsbrasan. Finansministern och Stig Malm har ju inte alltid varit ense, men jag förmodar att ni ändå är det nu.

Finansministern sade i går i en debatt – inte här i kammaren utan utanför detta hus – att ett sätt att skapa utrymme för expansion i näringslivet och minska underskottet i bytebalansen är åtstramning. Jag tycker att finansministern kunde utveckla detta resonemang litet mera. Är det åtstramning genom skattehöjningar eller är det åtstramning genom minskade utgifter som finansministern tänker på? Blir det ingen åtstramning i finanspolitiken? Blir det då inte fråga om en åtstramning genom höjd ränta just av skälet att finansministern inte vågar ändra finanspolitiken?

Ett av regeringens mer framträdande förslag, efter det att finansplanen har lagts fram, innehåller två skattehöjningar på tillsammans nära 3 miljarder kronor – och utdelning av pengarna för privat konsumtion. Jag tycker att detta är ett sällsynt dåligt förslag om man vill underlätta expansionen inom näringslivet och dämpa överhettningen i konsumtionen.

Herr talman! Finansministern vill inte alltid debattera i kammaren annat än på egna villkor. Men han är inte ovillig att debattera utanför kammaren. Jag tycker att han kunde upplysa kammarens ledamöter om vad han anser vara skälet till att det nu går så tokigt. Är skälet till att det nu går åt fel håll från den kritiska punkten att regeringen har höjt för många skatter, eller är det finansministerns uppfattning att man tvärtom har höjt för få skatter? Är de höga och stigande marginalskatterna en bidragande orsak, eller spelar marginalskatterna ingen roll enligt finansministerns uppfattning? Har regeringen lagt sig i avtalsförhandlingarna för mycket eller för litet? Har regeringen infört för många kollektiva fonder eller för få fonder? Eller har allt detta och mycket annat därtill gjorts i precis lagom omfattning? Varför har då resultatet blivit så fel?

Hur mycket innebär det som finansministern har aviserat i form av nya skatter och likviditetsindragningar från näringslivet? Skall dessa pengar också delas ut för privat konsumtion? Eller är det dessa skatter som skall betala socialdemokraternas utökade föräldraförsäkring? Skall det komma andra förslag till ännu fler skattehöjningar för detta ändamål? Vad händer då med den åtstramning som många bedömer som nödvändig?

Finansministern har egentligen hittills låtsats som om inga problem finns, och därmed försökt rulla dem framför sig. Jag förmodar att det är Ludvig XV han har som förebild – "efter oss syndafloden". Jag vill påminna finansministern om att det inte gick så bra för Ludvig XV.

Anf. 81 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Anne Wibble bad mig upplysa riksdagens ledamöter om mina synpunkter på marginalskatterna. Av närvarofrekvensen i denna kammare att döma är det inte så många jag har att upplysa om denna sak.

Jag har åtskilliga gånger i kammaren framfört mina synpunkter på marginalskatterna. Jag anser att de bör sänkas, bl. a. av de skäl som Anne Wibble och Lars Tobisson anförde. Jag tror att höga marginalskatter försvårar lönebildningen i Sverige och verkar kostnadsuppdrivande. Att det är på detta sätt har vi varit ense om ganska länge. Däremot anser jag inte att moderaternas metod att finansiera ganska våldsamma sänkningar av skatter för människor med mycket höga inkomster genom indragningar på det sociala området kan försvaras. Det är därför jag kritiserar moderaternas uppläggning av skattepolitiken.

I övrigt, herr talman, tror jag att debatten i dessa frågor skulle bli åtskilligt mer konkret och också mer upplysande, om den kunde hållas när regeringen har lagt fram sin reviderade finansplan och kompletteringspropositionen. Jag konstaterar att jag i sex år har simmat i den syndaflod som Anne Wibbles och Lars Tobissons partier lämnade efter sig 1982. Men som alla kan se har jag fortfarande näsan över vattnet, och jag tänker behålla den där.

Anf. 82 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Om finansministern har näsan över vattnet, borde han ju också ha hatten kvar på huvudet. Då kunde han erbjuda sig att äta upp den, om lönerna verkligen skulle stiga med över 7 %, vilket jag hävdar att de gör så som situationen nu är. Finansministern vill egentligen inte ta någon debatt om detta.

Får jag erinra om regeringens uppläggning av den ekonomiska politiken i finansplanen. I stort sett har man slagit in på den tredje vägen. Den skulle fungera under förutsättning att arbetsmarknadens parter skötte sig, så att lönestegringen blev maximalt 4 %. Nu konstaterar finansministern att de inte har skött sig. Han har målat upp vilket elände som kommer att inträffa.

Vi frågar: Vad gör nu regeringen åt detta? På det vill inte finansministern svara. Han håller emellertid med om att höga marginalskatter kan vara ett problem och en orsak till det som har inträffat. Men då måste jag fråga: Varför var en huvudpunkt i finansministerns uppläggning av finansdebatten att det var totalt felaktigt av de borgerliga partierna att lägga fram förslag om marginalskattesänkningar 1989? Det skulle på något sätt störa friden i de pågående skatteutredningar som arbetar med sikte på förändringar tidigast 1990.

Får jag med anledning av det som antydde i går fråga finansministern: Kommer det ett förslag på tisdag om en sänkning av marginalskatterna eller förändringar i skatteskalorna? Som vanligt blir det naturligtvis inte några verkliga skattesänkningar. Möjligen försöker man minska de skattehöjningar som inträffar på grund av frånvaron av inflationsskydd. Jag tycker att finansministern i alla fall skulle kunna bekräfta hur det blir, även om det, som jag förstår, inte går att presentera detaljerna.

Sedan skulle jag vilja ta upp ett speciellt område, det statliga avtalsområdet. Där har ju regeringen ett särskilt ansvar. Här gick man myndigt ut och

talade om ett tak på 4 %. Vart tog det vägen? Kjell-Olof Feldt kanske svarar att kostnadsökningen 1988 ändå inte blev mer än drygt 4 %. Men då faller han ju för det gamla förhandlartricket, som jag talade om. Nivåhöjningen blev enligt regeringen 6,6 %, och om man räknar rätt och "kedjar" effekten av flera löneökningar under samma år 6,9 %. Nu är faktiskt nivåhöjningen intressantast, eftersom taket avser budgetåret 1988/89. Överhänget till nästa år blir i runt tal 2,5 %. Kan Kjell-Olof Feldt säga hur mycket lönerna får höjas för statstjänstemännen från nästa årsskifte med hänsyn till lönetaket? Får det höjas alls? Vi moderater har i princip ställt oss bakom tanken på ett lönetak, men är det över huvud taget meningsfullt att arbeta med en statlig löneram på 4 %, när det förs en ekonomisk politik som leder till en kostnadsökning i övrigt på över 7 %?

Anf. 83 ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Det var trevligt att finansministern medgav att han hade fel, dvs. att det var fel att inte ha sänkt marginalskatten. Såvitt jag förstår strök han under att höga marginalskatter försvårar avtalsrörelsen och verkar kostnadsuppdrivande. En rimlig fråga är då: Varför gör han ingenting åt detta?

Så sent som för en knapp vecka sedan debatterades denna fråga här i kammaren, och folkpartiets förslag om en sänkning av marginalskatterna den 1 januari 1989 avslogs av socialdemokraterna i ganska hårda ordalag. Det som sades då var minsann inte att höga marginalskatter skulle verka kostnadsuppdrivande, bara att ett förslag härom är fördelningspolitiskt mycket felaktigt. Det borde ha legat närmare till hands med en litet öppnare attityd.

Jag kan inte tolka finansministerns åsikt på annat sätt än att det rimligen måste komma ett förslag om lägre marginalskatter för 1989. Det skulle vara bra om jag kunde få ett rakt besked, ja eller nej, i den frågan.

Finansministern sade vidare att debatten blir bättre om man har några regeringsförslag i botten och att vi därför skall vänta till nästa vecka när kompletteringspropositionen kommer. Kanske kan man tycka så om denna proposition är i stort sett färdigskriven. Jag tycker ändå att det vore rimligt att finansministern hade någon uppfattning om det dagsaktuella läget i ekonomin. Föreligger det en överhettning, som man behöver göra någonting åt, eller är så inte fallet? Är bytesbalansunderskottet ett problem eller inte? Behövs det en expansion i näringslivet och en dämpning av den privata och den offentliga konsumtionen, eller behövs det inte?

Tycker finansministern att det är bra att, som finansutskottets socialdemokratiska majoritet föreslår, man skall lägga ut extra, ofinansierade pengar hos kommunerna för att möjliggöra en ökad konsumtion inom den kommunala sektorn? Jag har svårt att se att den typen av förslag på något sätt skulle medverka till det som alla tycker är önskvärt, nämligen en expansion av näringslivet och en dämpning av de överhettningssproblem som i dag finns.

Jag måste upprepa den fråga som jag ställde förut: Är det inte ett mycket dåligt förslag att det skall genomföras två nya skattehöjningar som försämrar kostnadsläget för näringslivet och att man skall använda pengarna för att öka den privata konsumtionen? Det blir då ingen åtstramning. Åtgärden

försvarar nästa års avtalsrörelse, höjer kostnadsläget och spår på den inhemska efterfrågan. Det vore ett klart och ärligt besked från finansministern om han sade att detta inte är den väg som man bör fortsätta att vandra.

Prot. 1987/88:106
22 april 1988

*Om löneutvecklingen
och det ekonomiska
läget*

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1987/88:Fö8–Fö15 till försvarskommittén
1987/88:Kr25–Kr30 till kulturkommittén
1987/88:So12–So20 till socialkommittén
1987/88:N56–N61 till näringskommittén
1987/88:Bo48–Bo50 till bostadskommittén
1987/88:U8–U14 till utrikeskommittén
1987/88:Sk44–Sk47 till skattekommittén
1987/88:Sf33–Sf35 till socialförsäkringskommittén
1987/88:So21–So25 till socialkommittén
1987/88:Bo51–Bo54 till bostadskommittén
1987/88:Sk48 och Sk49 till skattekommittén
1987/88:Ub33 och Ub34 till utbildningskommittén
1987/88:N62–N64 till näringskommittén
1987/88:Sk50 och Sk51 till skattekommittén
1987/88:N65 och N66 till näringskommittén
1987/88:Ub35 till utbildningskommittén

24 § Upplästes följande inkomna skrivelser:

Till riksdagen

Jag anhåller härmed om befrielse från uppdraget som ersättare för ledamot av riksdagen.

Karlskoga den 21 april 1988

Per Mossberg

Till riksdagen

Jag anhåller härmed om befrielse från uppdraget som ersättare för ledamot av riksdagen.

Hjortkvarn den 21 april 1988

Carl-Hugo Hamilton

Framställningarna bifölls av kammaren.

25 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

med anledning av prop. 1987/88:155 om skydd för företagshemligheter

1987/88:L10 av Nic Grönvall (m)

1987/88:L11 av Lars Werner m. fl. (vpk)

1987/88:L12 av Birgitta Hambræus (c)
1987/88:L13 av tredje vice talman Bertil Fiskesjö m. fl. (c)
1987/88:L14 av Bengt Harding Olson m. fl. (fp)

26 § Anmäldes och bordlades

Skatteutskottets betänkanden

1987/88:29 om vissa indirekta skatter

1987/88:30 om företagsbeskattning

1987/88:32 om folkbokföring

1987/88:34 om ändring i dubbelbeskattningsavtalet mellan Sverige samt Storbritannien och Nordirland beträffande skatter på kvarlåtenskap, arv och gåva, m. m. (prop. 1987/88:132)

Justitieukskottets betänkanden

1987/88:31 om anslag till kriminalvården, m. m. (prop. 1987/88:100 delvis)

1987/88:35 om begränsningar i vittnesplikten (prop. 1987/88:89)

1987/88:37 om ändring i brottsskadelagen (prop. 1987/88:92)

Lagutskottets betänkanden

1987/88:20 om utvidgat internationellt samarbete vid indrivning av underhållsbidrag (prop. 1987/88:106)

1987/88:26 om ändring i namnlagen (1982:670) (prop. 1987/88:84)

1987/88:29 om fastighetsrättsliga frågor

Utrikesutskottets betänkande

1987/88:20 om internationellt utvecklings-samarbete m. m. (prop. 1987/88:100 delvis)

Försvarsutskottets betänkande

1987/88:9 om en för totalförsvaret gemensam skyddsskola, m. m. (prop. 1987/88:100 delvis och 1987/88:112)

Utbildningsutskottets betänkanden

1987/88:18 om anslag till vuxenutbildning (prop. 1987/88:100 delvis)

1987/88:19 om anslag på tilläggsbudget II (prop. 1987/88:125 delvis)

Trafikutskottets betänkanden

1987/88:17 om sjöfart m. m. (prop. 1987/88:50 delvis och 1987/88:100 delvis)

1987/88:21 om Sverige och Europa (prop. 1987/88:50 delvis)

Jordbruksutskottets betänkande

1987/88:19 om ny strålskyddslag, m. m. (prop. 1987/88:88)

Näringsutskottets betänkanden

1987/88:24 om vissa anslag inom industridepartementets område (prop. 1987/88:100 delvis)

1987/88:25 om näringspolitik
1987/88:31 om anslag m. m. på tilläggsbudget II inom industridepartementets område (prop. 1987/88:125 delvis)

Prot. 1987/88:106
22 april 1988

Meddelande om frågor

27 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framstälts

den 21 april

1987/88:459 av *Elving Andersson* (c) till justitieministern om lokalproblemen för polisen i Uddevalla:

För en tid sedan besökte justitieministern Uddevalla. Därvid besöktes bl. a. Uddevallas polishus. Enligt uppgifter i massmedia i samband med besöket uttryckte justitieministern bestörtning över de dåliga lokalförhållandena i Uddevallas polishus.

Jag vill därför fråga justitieministern:

Är justitieministern beredd att vidta åtgärder så att polisens lokalproblem i Uddevalla snabbt kan lösas?

1987/88:460 av *Elving Andersson* (c) till finansministern om fastighetstaxeringen i områden där fritidshus omvandlats till permanentbostäder:

I samband med den allmänna fastighetstaxeringen 1981 fick många skärgårdsboende sina taxeringsvärden uppräknade med 300–400 %. Denna mycket kraftiga stegring berodde inte på att fastigheterna blivit bättre på något sätt, utan på att det starka trycket från dem som önskar köpa hus för fritidsboende pressat upp fastighetspriserna till orimliga nivåer i olika attraktiva skärgårdsområden. Detta har lett till höjda boendekostnader för många människor, utan att deras boende på något sätt förbättrats. Denna orimliga situation måste snarast åtgärdas. Det rimliga vore att åtgärder vidtas senast i samband med 1990 års fastighetstaxering.

I regeringens proposition 1987/88:164 om vissa frågor inför allmän fastighetstaxering föreslås dock inga sådana åtgärder. Detta är beklagligt.

Föredragande statsrådet anför på s. 11 i propositionen: "De områden där den nämnda typen av omvandling av permanentbostäder till fritidshus har skett inskränker sig främst till vissa trakter vid kusterna och i fjällregionen, -- --. Det kan dock tänkas att dessa regler är otillräckliga, varför man bör överväga om även andra åtgärder fordras. Eftersom förevarande problem måste lösas utanför fastighetstaxeringens ram avser jag att återkomma till denna fråga i ett senare sammanhang."

Med anledning av detta vill jag fråga finansministern:

I vilket sammanhang ämnar regeringen lösa dessa problem och på vilket sätt, och när kan dessa åtgärder förväntas?

Prot. 1987/88:106
22 april 1988

1987/88:461 av *Elving Andersson* (c) till kommunikationsministern om tågförbindelserna mellan Oslo och Köpenhamn via Göteborg:

Meddelande om frågor

Tidigare har man från Göteborg kunnat åka tåg till eller från Oslo och Köpenhamn med ett tåg som passerat Göteborg mitt i natten. Detta var en bra förbindelse för folk från Göteborgsregionen som ville vara i Oslo eller Köpenhamn tidigt på morgonen men inte kunde eller ville åka från Göteborg ett halvt dygn tidigare.

Detta tåg går fortfarande mellan Norge och Danmark och passerar Göteborg mitt i natten men utan att stanna. Detta har inneburit en kraftig försämring för tågresenärerna i Göteborgsregionen.

Jag vill därför fråga kommunikationsministern:

Är kommunikationsministern beredd att verka för att det ovan nämnda tåget återigen stannar för på- och avstigning i Göteborg?

den 22 april.

1987/88:462 av *Lennart Nilsson* (s) till bostadsministern om åtgärder för att öka den bofasta befolkningen i skärgårdskommuner:

För några år sedan infördes en speciell kommunal förköpslagstiftning med möjligheter för vissa kommuner att köpa hus i attraktiva lägen för att sälja dessa vidare till bofasta. Lagen har inte i någon större utsträckning motverkat fritidsboende i dessa skärgårdskommuner. I förra veckan såldes ett omodernt hus i Smögen för 1,65 milj. kr. Kommunen värderade huset till ett par hundra tusen kronor.

Vilka åtgärder är bostadsministern beredd att vidta med syfte att stärka helårsboendet i attraktiva skärgårdsområden?

1987/88:463 av *Göran Ericsson* (m) till finansministern om bemanningen vid tullen i Helsingborg:

För någon tid sedan greps i Skåne en person som smugglat in personer via tullen i Helsingborg. Under förhören framkom att tullstationen i Helsingborg stått obemannad vid de tillfällen han illegalt fört in personer.

En av landets största tullstationer har uppenbarligen vid flera tillfällen varit obemannad. Helt okontrollerat har utländska medborgare kunnat ta sig in i landet. Det är från många olika synpunkter ytterst otillfredsställande, inte minst mot bakgrund av risken för att narkotika och personer med avsikt att begå brott helt okontrollerat kunnat komma in i landet.

Mot den bakgrunden vill jag ställa följande fråga till statsrådet:

Kan statsrådet redovisa vilka skäl som ligger bakom ovanstående förhållande och vilka åtgärder avser statsrådet vidta så att detta inte kan återupprepas?

Prot. 1987/88:106
22 april 1988

Meddelande om frågor

28 § Kammaren åtskildes kl. 13.39.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Olof Marcusson